

פרשת "תולדות"

מתוך "ליקוטי שמואל"

מלקט ועורך: ש. אייזיקוביץ

eisikovits1@gmail.com

פרשת תולדות

פרשת תולדות (הרב שלמה הלוי שליט"א)

לא לדבר לשון הרע על עצמינו

התורה מספרת לנו כי בסוף ימיו של יצחק כהו ראייתו נחלשה עד די עיוורון שנאמר: "וַיְהִי כִּי זָקֵן יַצְחָק וַתִּכְהֶינּוּ עֵינָיו מִרְאֵת" מדוע כהו עיניו של יצחק אבינו? מדרש רבה מביא כמה טעמים ואחד מהם הוא: כדי שיבוא יעקב וייטול את הברכות. נשאלת השאלה מדוע היה צריך הקב"ה להכהות את עיניו של יצחק כדי שיעקב יקבל את הברכות?! הקב"ה היה פשוט יכול לגלות ליצחק שעשיו רשע ויעקב יקבל את הברכות? ותשובה לכך היא שה' לא רצה לדבר לשון הרע על עשיו כפי שמביאה הגמרא במסכת סנהדרין (דף יא.): שיהושע לאחר (שעכן מועל בחרם) שואל את הקב"ה מי חטא לך? והקב"ה עונה לו "וכי דילטור (מלשין) אני לך?!" ... מכאן רואים כמה חמור עוון לשון הרע...

החפץ חיים הורה שחופץ מהאיסור לדבר לשון הרע על הזולת, ישנו גם איסור לדבר על עצמינו לשון הרע... מתוך מעשה שהיה: פעם נעצרה מרכבה ליד ה"חפץ חיים" שהיה בדרכו לביתו, והעגלון שאל את ההלך (הוא לא ידע שזה הרב בעצמו) "סליחה האם אתה יודע היכן גר הצדיק הקדוש הרב הגאון החפץ חיים? בשמעו את התארים אמר הרב: "בהמשך בעוד קילומטר תפנה ימינה. ואגב, אין הוא צדיק כלל... הוא יהודי פשוט, ממש כמו כל היהודים". אחוז כעס קם האיש ממקומו וקרא: "כיצד תעז לומר דברים שכאלה על גדול הדור?!" ... "אמרתי לך את האמת לאמיתה", השיב לו ה"חפץ חיים", "מכיר אני היטב את ה"חפץ חיים", הוסיף. התשובה הזו הרתיחה את היהודי. "חצוף שכמוך! עז פנים!" קרא לעבר האיש, הלא הוא ה"חפץ חיים". והמשיך לעבר הבית. את פניו קידמה אשת הרב וביקשה להמתין עד שהרב יגיע. כשכולו מרוגש לראות את פני הצדיק בפעם הראשונה בחייו הכין עצמו למפגש, והנה חשכו עיניו כשאותו הלך נכנס אל החדר וכולם קמו לכבודו. פניו חורו ולשונו דבקה לחיכו. חלפו רגעים אחדים עד אשר התאושש. או אז קרב אל ה"חפץ חיים", השפיל מבטו ואמר: "עכשיו מבין אני את הכול. אנא, רבנו, מחל נא לי על הדברים הקשים שטענתי נגדך!" "אל תבקש ממני מחילה", נשמע קולו של ה"חפץ חיים", "נהפוך הוא: אני הוא שצריך לבקש את סליחתך, כיון שהדברים שאמרתי לך ציערו אותך.

ובאותה שעה למדתי דבר חשוב: ליהודי אסור לדבר לשון הרע אפילו על עצמו"...

שבת שלום ומבורך

פרשת תולדות (הרה"ג ר' יוסף מוגרבי שליט"א)

חז"ל במסכת נדה (ל) תארו לנו כיצד נראה הולד במעי אמו ולמה הוא דומה? לפנקס מקופל! ידיו על צדעיו, שני אציליו על ארכבותיו וראשו מונח בין ברכיו, פיו סתום וטבורו פתוח, אוכל ממה שאוכלת אמו ושותה ממה ששותה אמו" וכו', ולכאורה תמוה מדוע דומה הולד לפנקס? אלא ללמדנו שהאדם דומה לפנקס משום שעליו לכתוב את קורות חיו וכלשונו הזהב של רבנו בחיי בחובות הלבבות: "הימים הם גיליונות כתוב עליהם את אשר תרצה שיקראו לעתיד לבוא".

האדם נולד ומרגע שנולד מתחיל הוא לכתוב בפנקס חיו את כל – מאורותיו, יש מי שזוכה לגדול ולהיות לאיש מורם מעם, בעל מידות אשר כל רואיו יועידון כי נזר הבריאה, ויש שמטפחים את "העיר פרא אדם" וגדלים מושחתים במידות ובמעשים. ידועים ומפורסמים הם דברי הגרי"ש כהנמן זצ"ל "בהספדו על הגה"ק החפץ חיים זיע"א שמי שלא עבד על עצמו מהרגע הראשון שנולד הרי שכמו החפץ חיים ודאי אינו יכול להיות, וזאת משום שהעובדה מתחילה מהעריסה שאם לא כן, מאומה לא יועיל.

ומספרים על שלושה זקנים שהתגוררו במושב זקנים והנה בוקר אחד ישבו על הספסל בחצר והחלו להתווכח בקול כמה אוטובוסים עברו מהבוקר ותוך כדי הוויכוח הגיע חבר נוסף ובהתלהבות ספר להם שחברם פלוני הוציא להם ספר תולדות חיו, ספר עב קרס המלא וגדוש בחוויות ואותות הצטיינות, תמונות ומכתבים והוסיף שהספר נמכר בכמות מכובדת וכך העבירם לשיחה אודות "המחבר", והנה אחד משלושת הזקנים קם והלך לחדרו, ישב על השולחן שדף פרוס לפניו, וכל מטרתו לחבר גם הוא ספר אודות חיו, הלא בן שמונים הוא בוודאי יכתוב ספר נפלא על הקורות אותו ומיד החל לחשוב מה לכתוב? הלא ילדותו הייתה קשה ומשעממת ובכלל את מי זה יעניין? עבר לתקופת הנערות, בית הספר. הצבא, וכו' אך פסל את הרעיון וכי מה יכתוב? אולי יספר על החוויות שהיו מנת חלקו? רכיבה על סוסים, סירות מנוע, טיפוס על הרים? ושוב היה בטוח הוא שחיו לא אמורים לעניין מישהו ניסה לחשוב על חיי הנישואין? אולי על הילדים שפשעו ומרדו והניחוהו למשמר בבית האבות? כל עברו שעות רבות והזקן יושב ומעביר אשמורתו עד שבבוקר מצאוהו מוטל ללא רוח חיים בכיסא שבחדרו, עט בידו, דף מונח לפניו עם הכותרת "אלא תולדות חיי והשאר ריק.."

במותו ציווה לנו את החיים להבין שאם אדם לא ימלא את חיו בחיי רוח, בתורה במצוות ובמעשים טובים, מה יספר לעתיד לבוא?

מה בין יעקב לעשיו (הרב זליג ברנשטיין)

לשאל "מה בין יעקב לעשיו", הרי זה כאילו שאלנו "מה בין אור לחושך", כך כתב האור החיים הקדוש, זצ"ל. אבל רשאים וחייבים אנו לשאול: מהו מקור השוני, כיצד זה ששני אחים תאומים יהיו שונים מן הקצה אל הקצה. אותו יחוס אבות, אותו חינוך - והבדל בין יום ללילה.

על כך, הביא הגאון רבי ששון מרדכי זצ"ל מבגדד משל וחידה: שני אנשים נכנסו לכוך הסדנא של פחמי, צורף נחושת. אחד מהם, הושחרו פניו כשולי הקדירה. השני, נכנס בשלום ויצא בשלום, נזהר ויצא נקי. אחד מהם ימהר לרחוץ את פניו. מיהו? נכון: בעל הפנים הנקיות ימהר להתרחץ. ומדוע? משום שהוא רואה את פני חברו השחורות ומניח שגם פניו מלוכלכות... אבל חברו, שרואה את פני רעהו נקיות, לא יעלה בדעתו להתנקות... כך עשיו, ראה לנגד עיניו את יעקב אחיו, איש תם יושב אהלים, זך וישר, והיה בטוח שגם הוא כזה. כשמו כן הוא, "עשוי" ומושלם, והרשה לעצמו להתבטל ולהתהולל. אבל יעקב אבינו, שראה לנגד עיניו את תוצאות הפקרות הנהגתו של עשיו, את ההידדרות וההשחתה, נחרד וחשש שגם הוא כזה, ולא מש מתוך האוהל, להזדכך ולהתעלות מעלה מעלה, עד שהיה לבחיר שבאבות הקדושים, זכותם תגן עלינו לעד!

נעשה ולא רק נשמע (גד שכטמן)

"אדוני, פתח את השער", פקד סוכן האף.בי.איי על החוואי הזקן בדרום טקסס. כשנפתח השער הודיע הסוכן לחוואי שברשותו צו חיפוש המאפשר לו לתור כרצונו בכל חלקי החווה. עבר הסוכן מחדר לחדר בבית הגדול, חיפש דבר-מה עלום והחוואי כל העת לצידו מנסה להבין מה הוא מחפש. לבסוף עבר הסוכן לחצר הבית הגדולה ולאחריה גם לשטח החווה כשהוא סורק מטר אחרי מטר. כשהגיע הסוכן לגדר עצים גבוהה התוחמת שטח רחב-ידיים, ביקש מהחוואי לפתוח את השער. החוואי התנצל בנימוס "לא כדאי שאדוני ייכנס לשם". הסוכן האדים מכעס, שלף מכיסו את התג המזהה שלו וצרח על הזקן: "אתה תפתח כל מקום שאגיד לך ותעשה כל מה שאורה לך. האם אני ברור?". החוואי הרכין ראשו בכניעה ופתח את השער. הסוכן השתחל פנימה וסגר אחריו את השער, בעוד החוואי נד בראשו ברחמים לכיוון בו נעלם הסוכן מעיניו. לאחר מספר שניות נשמעה צרחה עזה מעבר לגדר... שור זועם אדיר ממדים, שהיווה סכנת חיים לכל מי שנכנס לתחומו, ניסה לתפוס עמדה טובה לתחיבת קרניו בגופו של הסוכן האומלל.

הזקן, שליבו הרחום לא מלאו להפקיר את הסוכן למוות, מילא את ריאותיו אוויר וצעק: "התג שלך, תראה לו את התג שלך"...

השוני הגדול בין עשו ליעקב ניכר רק כשהתבגרו שניהם, "ויגדלו הנערים" - ופתאום שמו לב - "ויהי עשו איש יודע ציד איש שדה, ויעקב איש תם יושב אוהלים". המעבר החד הזה מספסל הלימודים לשיטוט חסר תכלית היה חד ובולט אצל עשו, סופו הוכיח שגם תחילת לימודו היה רק מחוסר ברירה. למרות כל זאת, עדיין שידר עשו כלפי סובביו שאינו מזלזל חלילה במצוות. הוא עדיין מתעניין ברצונו של הקב"ה; חוקר 'בצורה פילוסופית' את טעמי המצוות; רק אינו חושב שמוטל עליו לקיימן. הוא שואל את יצחק אביו: "אבא, כיצד מעשרין את המלח ואת התבן?". מי ששואל 'כיצד', כנראה רוצה לקיים זאת בפועל, אבל מיד כשיוצא עשו מאת אביו הוא רץ שוב לשדה, להתבטל. עיקרון זה חוזר על עצמו כשיעקב קונה ממנו את הבכורה: "ויהי וישת, ויקם וילך, ויבז עשו את הבכורה", רק אחרי שהוא יוצא מיעקב הוא מזלזל בבכורה.

לאחר פטירתו של יעקב, כשרצו בניו לקברו במערת המכפלה – בא עשו ומונע זאת מהם: "אני ויעקב אחים ושנינו יורשים את יצחק באופן שווה", טען עשו. "אם אביכם החליט לקבור את אשתו לאה באחת משתי חלקות הקבר שנותרו בה, הרי שהחלקה שנותרה שלי היא". שלחו השבטים את נפתלי שהיה קל-רגליים למצרים, שירוך ויביא את שטר המכירה בו נכתב בפירוש שיעקב קנה מעשו את חלקו במערת המכפלה. עד שהלך נפתלי, הגיע חושים בן דן - שהיה חרש אילם ולא הבין את המתרחש - אבל ידע דבר אחד: עשו, אחיו של סבו, מבזה כעת את כבוד הנפטר - יעקב. נטל חושים מקל והוריד את ראשו של עשו בו במקום! ראשו של עשו התגלגל לתוך המערה ונקבר בה. מדוע זכה עשו לכך? מבארים בעלי המוסר שהידע היהודי שהיה לעשו לא נפל מהידע של יעקב, אבל בשונה מיעקב, עשו לא טרח לקיים את אשר למד.

זוהי התשובה לשאלה: מדוע צריכים לקיים מצוות בפועל? מה לא בסדר בכך שאני אוהב את הקב"ה ומאמין בו בלב, שומר על הגינות ויושר בחברה, ואפילו לומד תורה מדי יום לקבל הדרכה בנתיבי החיים. למה יש 'מטלות' לביצוע? קיום המצוות הוא הוא הערובה ליישום הלימוד והידע שרכשנו מהתורה. העשייה האקטיבית שנעשית על ידינו כיישום התיאוריה הלימודית – היא זו שתעזור לנו להטמיע את קנייני הנצח בחיינו.

אדם שמתרגל להניח תפילין מדי בוקר, או לא לאכול חמץ בפסח - בגלל שכך נצטוונו בתורה, יוכל בהמשך גם להתגבר על יצר הכעס המפעפע בו בעוצמה, ולשפר את התנהגותו בשאר המידות בהן הוא לקוי.

אין יום בו איננו עומדים מול ה"שור המסוכן" – היצר הרע. אם נראה לו את ה"תג" שלנו, את הידע הרב שצברנו, לא נוכל להתמודד מולו. אבל אם נשתמש ב"נשק" שבידינו, המצוות והמעשים הטובים בהם הורגלנו – ללא ספק שנהיה פרטנרים ראויים עבורו ואף נוכל לנצח בעז"ה.

ואלה תולדות יצחק בן אברהם, אברהם הוליד את יצחק (פרפראות פאר-תולדות)

התנאים שיש לקיים בחינוך הילדים

כתיב (בראשית כ"ה י"ט) "ואלה תולדות יצחק בן אברהם, אברהם הוליד את יצחק", והקשו המפרשים, דבכל מקום שנאמר ואלה, מוסיף על ענין ראשון, וכי מה יש להוסיף בענייננו, אפשר לומר, דכך הוא פירושו, ואלה תולדות, אם רוצה האדם שתולדותיו יהיו מוסיפים על ענין ראשון, כלומר, שילכו בדרכיו, צריך שתי תנאים לדבר,

א. יצחק בן אברהם, שהבן יידע חשיבות אביו, וירצה להדמות לו,

ב. אברהם הוליד את יצחק, שהאב יידע, כי הוא הוא אביו, ושצריך לקרבו, לחנכו, ולחכמו, ולא לסמוך על חינוך של מחנכים אחרים בלבד, וזהו ואלה, שמוסיף על ענין ראשון, שכך יהיה מוסיף שגם תולדותיו יהיו כמוהו, ושיהיו תולדותיהם כיוצא בהם.

“ואלה תולדות יצחק” (כה, יט). (וקראת לשבת עונג, גליון 274)

שואלים המפרשים: פרשת “נח”, שהתחילה במילים “אלה תולדות נח”, קרויה בשם פרשת “נח”, ואילו פרשת “תולדות” שבה הפתיח הוא אותו פתיח, וכמו שכתוב: “ואלה תולדות יצחק”, ולא קראו לפרשה בשם “יצחק”, אלא פרשת “תולדות”, ואם כן צריך להבין, אפוא, מהו ההבדל?

העניין יתבאר בדרך המליצה על פי המעשה הבא: מסופר על חסיד אחד, תלמידו של האדמו"ר בעל “תפארת שלמה”, שהיה מבקר את האדמו"ר פעמיים בשנה בתשרי ובניסן, ומביא עמו עגלה רתומה משקאות חריפים, מאכלים ופירות. כל החסידים היו מקבלים את פניו בשירים ובריקודים ומלווים אותו בתופים ובמחולות עד היכנסו לחדר האדמו"ר. לאחר מכן היו מפרקים את העגלה, עורכים את השולחנות ושותים לחיים עם האדמו"ר והחסיד. כל היום וכל הלילה השמחה הייתה שורה בבית האדמו"ר. וכאשר היה החסיד חוזר לביתו, היו כל החסידים מלווים אותו בריקודים עד מרחק רב. כך היה מנהגם כל הימים.

חסיד אחר, היה גם מבקר אצל האדמו"ר בתשרי ובניסן, והיה מביא בידו סכומים גדולים של כסף, בהצנע לכת, בלי קבלת פנים ובלי שום פרסומת. פעם אחת קרה ובאו שני החסידים ביום אחד, וראה זה שמביא כסף את חברו, איך החסידים תופסים אותו ומכניסים אותו בכבוד ובשירים וריקודים, ואילו הוא נכנס בפשטות כמו כל אדם. נצטער אותו חסיד על כך, למחרת כשהתכוננו שני החסידים לחזור למקום מושבם, ראה האדמו"ר כי את החסיד הראשון ליוו בריקודים ובמחולות, והבחין בצערו של החסיד השני. מיד קרא האדמו"ר לחסיד ואמר לו: אתה לא תחזור היום כי אם מחר.

בלילה שוחח הרב עם החסיד, ונכנס עמו בדברים ושאלו אודות הנדבנים אשר הוא גובה ומביא מהם את הכסף, ותוך כדי דיבור הציג בפניו את השאלה הנ"ל, על שמות הפרשיות “נח ו”תולדות”, והלה לא ידע לענות. אמר לו האדמו"ר – כשחיוך נסוך על פניו – אגיד לך את התשובה: נח “המציא” את היין, ולרגל ההמצאה הזמין את חבריו ומכריו, והרימו כולם כוסיות לחיי נח והמצאתו, ולכן זכה לפרסומת גדולה בכך שקראו פרשה על שמו – פרשת “נח”, אך מה הרוויח בסוף? נתגלתה ערוותו לבניו, ובכך נחרץ דינו של ההולך אחרי השתייה. אבל יצחק שעסק ביישובו של עולם וכמו שכתוב: “ויזרע יצחק בארץ ההיא” (בראשית כו, יד), ללא כל פרסומת, מה נאמר בו? “ויברכהו ה'” (שם), ולא קוראים את הפרשה על שמו, מאחר והוא רצה רק ברכה בסתר, שאין הברכה מצויה אלא בדבר הסמוי מן העין, שנאמר (דברים כח, ח): “יצו ה' אתך הברכה באסמך וכו'” (תענית ח). אז הבין החסיד את כוונת האדמו"ר ויצא שמח וטוב לב.

"אברהם הוליד את יצחק" (בראשית כה' יט) (ויזרע יצחק, עלון 369)

"לפי שהיו ליצני הדור אומרים מאבימלך נתעברה שרה, שהרי כמה שנים שהתה עם אברהם ולא נתעברה הימנו. מה עשה הקב"ה? צר קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם והעידו הכל אברהם הוליד את יצחק" (רש"י)

מקשה רבינו החיד"א "בנחל קדומים" על המדרש ושואל מדוע אותם אנשים מוגדרים במדרש כ"ליצני הדור" הלוא, לפי דבריהם, היה המדרש צריך לקרא להם "רשעי הדור"? ומתרץ בשם סבו רבי ישעיה שאותם האנשים לא היו רשעים והם ידעו שיצחק הוא בנו של אברהם, והם גם ידעו שבגלל שאברהם אבינו התפלל על אבימלך בזכות זה נפקדה שרה וכוונת דבריהם כשאמרו: "מאבימלך נתעברה שרה" הייתה ששרה התעברה מאברהם אבל היה זה בגלל אבימלך.

אלא שהם אמרו זו בלשון "ליצנות" כלומר בלשון המשתמעת לשתי פנים, כך שהפתאים ששמעו את דבריהם הבינו אותם כפשוטם, לכן "צר קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם והעידו הכל אברהם הוליד את יצחק"

"אברהם הוליד את יצחק" (בראשית כה' יט)

מובא בשם מהר"ם בן חביב ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק (כה, יט). הפרשה פותחת בתולדות יצחק, ומספרת על הולדת בניו, יעקב ועשו, ומדוע נכתב כאן "אברהם הוליד את יצחק", דבר שהוא ידוע ומפורסם. אלא כאשר לבניו של אדם נולדים ילדים, גדלה עד מאוד שמחתו של הסב, שכן עתה יודע הוא שלמשפחה שיסד יש ב"ה קיום נצחי ושלשלת הדורות ממשיכה ונטוויית, וכמו שנאמר (משלי יז, ו) "עטרת זקנים בני בנים". לפיכך, בהולדת הנכדים, בני יצחק, שבה התורה הקדושה לציין כי "אברהם הוליד את יצחק".

"אברהם הוליד את יצחק" (בראשית כה' יט) (דברים טובים שליט"א)

קודם הבן מתגאה עם האב, ואח"כ אם זוכה האב אז האב מתגאה עם בנו. ובזה ביאר ה"חתם סופר" את הפסוק ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק (כה, יט). פירוש, שמתחילה כשנולד יצחק היה השבח שלו שהוא "יצחק בן אברהם", דהיינו שזכה להיות נולד לאב צדיק כזה, ואחר כך נתעלה ונתקדש עד שהיה אברהם משתבח שהוא אבי יצחק, וזהו שאמר "אברהם הוליד את יצחק".

והנה פרשה זו נקראת תולדות אע"פ שפרשת נח, גם כתיב אלה תולדות נח. אבל כאן היה המשך בן יצחק שממנו היה עוד המשך של יעקב ואח"כ שבטי קה, על כן ראוי לזה שנקרא תולדות.

ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק, (בראשית כה' יט) (דברים טובים שליט"א)

ידוע שהאמרי חיים זי"ע אמר ואלה ר"ת ליהודים הייתה אורה ושמחה, והנה תולדות יצחק מה יוצא כשמישהו צוחק או מחייך הוא גורם שכולם ישמחו וזהו ואלה תולדות יצחק, אם אני מחייך ובשמחה אני גורם שליהודים גם אורה ושמחה.

והנה ידוע שאברהם הכיר את בוראו וכלל ישראל מתייחסים אל אברהם כאב ולא אל תרח, א"כ ואלה תולדות יצחק, אם תהיה שרוי ביצחק פירושו בשמחה אז תיקרא בן אברהם שאתה יהודי, אבל אל תחשוב שאם אתה יהודי יהיה לך עול מצות ולא תוכל להיות שמח, אלא אדרבה אברהם הוליד את יצחק היהדות זוהי מביא השמחה.

והנה השמחה פירושו להיות מאושר, וכמובא סיפור על מלך ששכב במיטת השנהב שלו, מעליו נפרסה כילה מרהיבה עשויה ממשי טהור שנמתחה על עמודי זהב טהור, תזמורת החצר נכנסה ובאה להנעים לאוזניו של המלך, אבל המלך לא זז ממיטתו, כבר ימים שהוא לא חש בטוב. רופאי החצר נכנסו ובידיהם תיקי עור מהודרים, הם בדקו את המלך מכף רגל ועד ראש, פתחו את פיו, הניעו את לסתותיו, העלו והרימו את מפרקיו, דפקו על ברכיו, טפחו על גבו, הורו לו להשתעל ולהתעטש, לפהק ולגהק, לגלגל עיניים ולהניע שפתיים, ולא גילו דבר. 'המלך חולה', לחשו רופאי החצר באוזני היועצים, 'אנחנו עוד לא יודיעם במה בדיוק, אבל הוא חולה, מאוד חולה'. הם השקו אותו בתה צמחים, בישלו לו מרק עשוי שורשים, אפו לו פשטידה מפירות היער הקסום, אך דבר לא עזר, המלך נותר על מיטתו, ולא הניד עפעף גם כשהמלכה נעמדה ליד הנבל ופרטה את המנגינה האהובה עליו.

בחסות המבוכה, הורשה גם רופא הכפר להיכנס פנימה, איש זקן וכבד משקל, הוא לא נשא תיק, רק הוא והמעיל שעליו, נכנס, הציץ, ראה והחליט. 'המלך סובל מדיכאון', קבע רופא הכפר, 'אם תביאו לו גלימה של איש מאושר, תהיה לו רפואה!', הציע הרופא את תרופת הפלאים ומשהו בפניו הקפואות של המלך הפשיר. 'תצאו לחפש!' הורה המלך, שהתעורר פתאום, ובין רגע העלה את מעמדו של רופא הכפר.

יצאו לחפש, והיכן יחפשו את האושר אם לא בקרב עשירי הממלכה. קבעו פגישה דחופה עם היבואן הגדול ביותר במדינה, האיש שכל עשירי הממלכה תלויים במוצא פיו, האיש ששולט על מחצית מצי הספינות של הממלכה, ואחראי על שישים אחוז מהיבוא וחמישים אחוז מהיצוא. 'הוא בוודאי חייב להיות מאושר', התלחשו הנציגים בדרכם לפגישה, 'בוודאי ישמח גם לתת גלימה למלך', הם היו בטוחים שהפגישה תצלח. 'אני לא בטוח שאני האיש המתאים לתפקיד', אמר העשיר, 'אני אמנם עשיר, אך חוששני שרחוק מלהיות מאושר, אתם יודעים איך זה, עסקים, טרדות, ספינות וסערות, סחורות וגניבות, מיסים, עלויות, בנקים וכאב ראש, לא, אני לא מאושר!'.

יצאו שליחי המלך, ונתקלו במודעת ענק המבשרת על הופעה מיוחדת של זמר הממלכה האגדי, במרכז הבירה. 'הוא בוודאי איש מאושר!' אמרו זה לזה, 'הוא מופיע בכל העולם, כולם מכירים אותו, יש לו ארבעה אלבומי זהב, הוא חייב להיות מאושר!', הם מיהרו אל הכיכר, מקווים לפגוש אותו עוד לפני המופע. 'אני לא איש מאושר', אמר הזמר, בשעה שההמונים הריעו לו מבעד לפרגוד, 'תאמינו לי שאני קם כל בוקר מזיע כולי מחלומות רעים שהקול שלי נעלם. וגם, לאחרונה התחילו להגיע לאוזניי שמועות שיש לי מתחרים, וגם המלך כבר לא הזמין אותי המון המון זמן. לא, אני לא מאושר! אבל אם המלך צריך גלימה, אז בשמחה, 'תמיד'.

יצאו נבוכים ושוטטו ברחבי הממלכה, מחפשים את האיש המאושר, באמת, האיש שיזכה להביא רפואה למלך. הגיעו לקצה העיר, פסעו בשביל הסמוך לעיר, וקולו של חליל צלול שהתפזר בין עצי היער לכד את תשומת לבם. הם הלכו בעקבות הקול ופגשו איש עליז ושמח שיושב תחת סוכת ענפים דלה ומנגן במרץ. 'אתה נראה מאושר?' אמר אחד השליחים. 'בהחלט!' אמר האיש והמשיך לנגן. - 'ממה אתה כל כך מאושר, אני רואה שאפילו בית אין לך?' 'אבל יש לי את כל היער', אמר האיש שמאחורי החליל והצביע על העצים שמסביבו, יש לי את השמש שמאירה לי כל בוקר וכל היום, יש לי ירח וכוכבים, יש לי אוויר צלול, ויש לי ציפורים שעוזרות לי לשיר, והכי אני מאושר, על שיש לי את עצמי, ושאני עדיין חי'.

'תסכים לבוא אתנו אל המלך?' שאלו השליחים שכבר התייאשו מלמצוא מישהו מאושר בתוך העיר הגדולה. 'בוודאי, אני אוהב את המלך, הוא איש טוב!' באו אל המלך, שטרח והתרומם כששמע שמצאו עבורו איש מאושר. המאושר קד קידה עמוקה וחיך אל המלך. שמעתי שאתה איש מאושר', אמר המלך, 'תוכל לתת לי גלימה אחת משלך'. 'הייתי שמח לעזור אדוני המלך, אבל כמו שאתה יכול לראות בעצמך, אין לי גלימה, אפילו חולצה אין לי'. 'אז איך אתה מאושר?' שאל המלך, וזכה לשמוע מהו אושר אמתי של מישהו שמאושר ממה שיש לו באמת.

המלך הבריא ולמד שהאושר לעולם אינו תלוי במשהו חיצוני, האושר בא מבפנים, מתוך האדם. כשאתה יודע להסתכל על החיים בצורה הנכונה, כשאתה מפסיק להיות תלוי בנסיבות חיצוניות, כשאתה לומד להעריך את המתנות הנפלאות שיש לך באמת, את החיים שיש לך, את מי שאתה, את העולם הנפלא שאתה חי בו אתה הופך לאדם מאושר באמת. וכמו שכבר אמרו חכמינו ז"ל: 'איזהו עשיר השמח בחלקו!' ומי לא רוצה להיות עשיר!?

אברהם הוליד את יצחק (אפריון שלמה, גליון 96)

שמעתם פעם על תרח אבינו ? כן ולא. שמעתם על תרח אבל אף פעם לא שמעתם שקוראים לו תרח אבינו... ולמה? הרי הוא היה אבא של אברהם אבינו...?! אומר הבן איש חי: מהאבות שלנו אברהם אבינו היה עקר, שהרי אמרה שרה לאברהם "חמסי עליך" ופרש"י: למה התפללת רק על עצמך, היה עליך להתפלל גם עבורי. ז"א שאברהם היה עקר. מה עם יצחק אבינו? היה עקר? לא. שנאמר "ויעתר יצחק לה' לנוכח אשתו – כי עקרה היא!" היא ולא הוא.

מה עם יעקב אבינו... היה עקר? ודאי שלא.

ומה לגבי האימהות? שרה הייתה עקרה, גם רבקה... רחל ודאי שהייתה עקרה. ומה עם לאה? "וירא ה' כי שנואה לאה ויפתח את רחמה". גם לאה הייתה עקרה.

יוצא אם כן, שמכל האבות רק אברהם אבינו היה עקר, והאימהות כולן היו עקרות... למה? מי היה אבא של אברהם? תרח. ומה היו מעשיו? היה עובד ע"ז, ולא רק זה הוא גם היה זוכה ומזכה את הרבים... הייתה לו חנות המפעל לאלילים משלו! האם אנחנו רוצים שלעם הנבחר יהיו את הגנים של תרח? ודאי שלא! אז מה עשה הקב"ה...? הוא עשה את אברהם אבינו עקר, ובגיל 100 אחרי שברור לכולם שבדרך הטבע אברהם אבינו לא יוכל ללדת, הקב"ה עשה לו נס בשביל להראות לעולם שהנכד הזה הוא לא של תרח, אלא זה זרע חדש מאברהם אבינו. אברהם הוליד את יצחק!

אותו דבר לגבי שרה אמנו, אבא שלה היה נחור, את הגנים שלו אנחנו גם לא כל כך מעוניינים לאמץ, לכן עשה אותה הקב"ה עקרה כדי שתהיה פה התחלה חדשה!

מה עם יצחק? את הגנים שלו אנחנו רוצים? ודאי! אבל מי היה אבא של רבקה? בתואל, שנקרא שמו כך כיוון שכל בתולה שעמדה להינשא הייתה צריכה קודם לקבל ממנו אישור... את הגנים של הרשע הזה ודאי איננו רוצים, אז רבקה עקרה!

ומה עם יעקב? הגנים שלו מצוינים. לכן הוא לא היה עקר. אבל רחל ולאה, אבא שלהם היה לבן, אמנם שמו לבן אבל את כל העסקים שלו הוא היה עושה בשחור. הוא היה יותר רשע מפרעה, זה שביקש לעקור את הכל! אם היו לנו הגנים שלו – אוי לנו ואבדנו! לכן הקב"ה עשה את רחל ולאה עקרות! לכן אומר הפסוק: "כי מראש צורים אראנו, ומגבעות אשורנו, הן עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב!" צורים אלו האבות. וגבעות אלו האימהות. למה אנחנו לא מתחשבים בגוים? למה תרח הוא לא אבינו?! כי מראש צורים (אברהם שהיה ראש לאבות) אראנו ומגבעות אשורנו. שם זה מתחיל – אצלם. לא לפני!

"ויהי יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה בת בתואל הארמי מפדן ארם, אחות לבן הארמי לו לאשה". (כה כ) (אפריון שלמה, גליון 96)

למה צריך להגיד לנו שהיא בת בתואל?! אנחנו כבר יודעים את זה משבוע שעבר...! משום שאח שלה נתן לה ברכה: "אחותנו את היי לאלפי רבבה" – רוב בנים דומים לאחי האם, והוא רצה לאחל לה שיהיו לה אלפי ורבבות לבנבנים קטנים... רחמנא ליצלן! אומר אור החיים הקדוש: בגלל הברכה הזאת, של הצדיק המלובן, גמרנו. בגלל הברכה - היא הייתה עקרה 20 שנה! וזה רמוז בר"ת: "רבקה בת בתואל הארמי" - רבבה!

יש כאלו שהולכים לכל בבא וחושבים: אם לא יועיל, לא יזיק. מה יש? מה כבר יכול להיות?! לא נכון! הנה לנו ראייה שזה גם יכול להזיק. 20 שנה היא הייתה עקרה בגלל הברכה של הבבא! למה? כי אם הדברים שלו היו מתקיימים, עוד היו יכולים לחשוב שזה בגלל הברכה שלו, ולמחרת היינו רואים תור של 200 איש. לכן הקב"ה גוזר שכל מה שהוא יגיד - לא יתקיים!

יש רבנים נורמליים, רבנים שכולנו יודעים איפה הם גדלו, איפה הם למדו – אליהם הולכים. לא הולכים לכל מיני אנשים שלא יודעים מאיפה הם צמחו – בן לילה מקובל...

סיפר הרב לוונשטיין שליט"א שכשהוא היה בחור צעיר בן, 18 אבא שלו היה מאוד חולה, ולקחו אותו לצדיקים. אחד הצדיקים אמר לו לשים מזוזה כשרה בכיס - שתשמור עליו. וכשהוא כבר שכב בביה"ח, הוא שם לו את המזוזה ליד הראש כדי שתשמור עליו. עברו שנים והוא למד הלכות מזוזה, ושם כתוב בש"ך שהמזוזה שומרת. אומר עליו הגיליון מהרש"א – שלא המזוזה עצמה שומרת, אלא מצוות המזוזה שומרת, אבל אם אחד יקח מזוזה בלי מצווה – לא רק שאינה שומרת עליו אלא סכין היא בין עיניו! ומקורו בגמרא: "תפילין עגולות – סכנה, ואינה מצווה", כשלוקחים שמות קדושים בלי מצווה זו סכנה! חושבים שאם לא יועיל אז לא יזיק... בטח שיזיק!

יש לנו רבנים שלמדו ועמלו בתורה, שיודעים מה הם אומרים. לא צריך לחפש עושי מופתים ולולינות... יש לנו צדיקים אמתיים שכולנו יודעים את הכתובת שלהם.

"ויהי יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה... לו לאשה" (כ"ה כ) (פני צבי 227)

על הפסוק שלפנינו אמר פעם רבי יהודה אריה מודינה: לפי המסורה, מצויה המילה "בקחתו" רק שתי פעמים בכל המקרא כולו, בתחילת פרשת "תולדות" נאמר: "בקחתו... לו לאשה" ובספר ירמיה (מ א) נאמר "בקחתו אותו והוא אסור באזיקים" (בשלשלות, בכבלים), ואכן שני פסוקים אלה קשורים ואחוזים זה בזה: לאחר שאדם מקיים בחיים את "בקחתו" הראשון ונושא לו אישה מיד מתקיים בו ה"בקחתו" השני והוא משול למי שאסרוהו באזיקים....

ויעתר יצחק לה' לנוכח אשתו כי עקרה היא ויעתר לו ה' ותהר רבקה אשתו (כה, כא)
(ניצוצות).

הייתה לי ילדות רגילה ושלווה כמו כל אחיי ואחיותיי, בחוג שלנו מתארסים בגיל צעיר, יחסית. את ארוסי חגגו בצורה נפלאה, הורי היו מאושרים מהאוצר שזכו בו כחתן לבתם, רציתי לסיים את הלימודים, ולכן סיכמנו שנחכה תקופה.

חודש עבר בלבד, של חלומות נעימים. ואז התחילה הפצצה הגדולה לתקתק. כבר הרבה זמן סבלתי כאבי ראש חזקים. מסביב נזפה בי המשפחה: את לא אוכלת. את לא שותה. תראי איך שאת נראית. בלית ברירה החליטו במשפחה להאשים בכאבי ראש שאני עוברת את העובדה שאני לחוצה מכל מה שעברתי בתקופה האחרונה. יתכן. קיבלתי את ההסברים הללו בשתיקה. לא היה לי טיפת זמן להתייחס לכאבים האיומים שהלכו ותפחו בהדרגה. אבל איכשהו בסוף, זה הגיע. בלי שום התראה התעלפתי, והובלתי אחר כבוד לבית החולים. הרופאים היו המומים מהגידול שהתפתח במוחי, בלי הפרעה. הם נתנו לי עשרה אחוזים של סיכויים לחיות. עשרה אחוזים זה מעט מאד לבחורה בת שמונה עשרה, שכל כך רוצה לחיות. הייתי אומללה מאוד. הורי החליטו בעצת גדולים לא לפרסם את הדבר. שמרנו על המחלה כמו סוד של מחתרת חשאי, אפילו אחיותיי הנשואות לא ידעו דבר, הם רק ידעו "שאני מאוד לחוצה מהחתונה". נסעתי באשמורת השחר כדי לקבל את הטיפולים, והשתדלתי להתייבב בלימודים עוד באותו יום. ה' ריחם עלי, ההקרנות לא השפיעו הרבה על שערי, כך שלא ראו עלי כלום. אולם חרף מאמצי להמשיך כרגיל, המצב הלך והחמיר, הרופאים המליצו על ניתוח מהיר, אני זוכרת איך רעדה ידי, כאשר חתמתי על הנייר בו אני מאשרת את עריכת הניתוח. כאשר מלווה אותי דמעותיה של אימא, מצד אחד. ותפילותיו של אבא מהצד השני. ותפילותיהם של גדולי וצדיקי הדור מהצד השלישי.

הניתוח עצמו היה מסובך והתמשך על פני שתיים עשרה שעות, יומיים לאחר הניתוח לא פתחתי עיניים, אחר כך שמעתי שהרופאים החלו להכין את הורי לקראת האפשרות שאשאר "צמח" לכל החיים. דווקא לאחר ההכרזה הנוראה הזו, התעוררתי, ומבטי נפגשו עם דמעותיה של אמיי. כמה שבכינו אז והודינו להשי"ת, שבוע אח"כ שוחררתי מבית החולים. הניתוח עבר ב"ה בהצלחה מלאה. נותר לי לבוא כל חצי שנה לבדיקה, וחונן מזה, לא ראו עלי את הטראומה הרצינית שעברתי במשך החודשים הקשים הללו. חשבנו אז שזה פשוט נפלא, שהיה זה רק חסד שהצד של החתן לא ידעו ממה שעבר. למה שידעו ויסבלו גם הם. זאת הייתה המחשבה שעברה עלי. ב"ה שלא הלחצנו אותם לחינם. הנה, הכל עבר בשלום, והחתונה תארך אי"ה בזמן.

רבות מחשבות בלב איש, ועצת ה' היא תקום. חודש אחרי הניתוח וההצלחה הגדולה, הבהירו לי הרופאים דבר עצוב מאוד. עצוב ומכריע. הם טענו, שאין שמץ של סיכוי, שיהיה לי ילדים. "אבל איך זה קרה?", שאלתי במר ליבי. עד היום עומד הרופא ההוא בזיכרוני, אפור שיער ולבן זקן, מסביר לי בקול צרוד, איך זה קרה. כאשר הזריקו לי את ההרדמה המיוחדת בניתוח, נרדמו עוד כמה תאים חשובים בגופי, ופשוט לא "התעוררו". בכיתי ללא

הפוגות. אחרי שגמרתי לבכות על הכל. כלומר, על התקופה הקשה שעברתי, על ההקרנות, הניתוח והידיעה המרה, רק אז התפנית לחשוב על העתיד. ידעתי שזה נגמר, איזה חתן ירצה להינשא לאחת במצבי. הגעתי לכזה ייאוש עמוק, שרציתי מרצוני האישי לעזוב את השידוך, לעזוב את הלימודים, לטוס למדינה נידחת בעולם ולחיות שם את שארית ימי, שאפילו הצטערתי שהצילו אותם.

כשהתייעצנו עם האדמו"ר, הוא אמר, שעלינו להפקיד את ההחלטה הזו בידיים של החתן ומשפחתו. אבא שלי התקשר אל המחותן, וביקש לקבוע עמו פגישה, המחותן שאל במה מדובר, אולי אפשר לשוחח בטלפון, אבל אבא אמר, לא, עדיף פנים אל פנים, וקבעו מקום דיסקרטי להיפגש. כשנפגשו, פתח אבא שלי וסיפר למחותן, שקיבלתי את המחלה, הוא היה נסער מאד, אבל שתק, ונתן לו לדבר עד הסוף. לאט לאט אבא התקרב לקטע המצמרר. הוא לא הרגיש, כמובן, וכך הסיפור כולו התנהל, כאשר אבא מגיע לקטע הטוב, שלמעשה הבראתי. והתקרב לקטע שלאחריו... הוא המשיך לדבר באדישות. ואמר למחותן שהיה נס גדול ועשרות האחוזים של הסיכויים הפכו לישועה גדולה, וש אחרי חודש התגלה בעצם ש... אתם מבינים בעצמכם, איך אבא שלי הרגיש. הלב שלו דפק כמו פטישים רבי עוצמה. הוא היה חיזור מאד, ובשפתיים סדוקות ניסה להסביר למחותן, את מה שכל הרופאים חזרו ושיננו, אבא שלי לא יכול היה להסתכל לו בעיניים. הוא סיפר לו בקול אדיש כביכול, מונוטוני, ובפנים בער הדם בעורקיו. המחותן התקשה בתחילה להאמין לדבריו, "בטוח שאין שום סיכוי?", שאל בחוסר אונים. אבא שלי הוציא מסמכים רפואיים, ופרש אותם על השולחן. המחותן קרא את המסמכים הרפואיים בעיון. הראש שלו היה מוטה כלפי מטה, והידיים תמכו את הסנטר. אבא שלי ראה את פניו. הוא בתחילה לא הבין למה הוא כל כך מתעמק, התוצאה הרי כתובה שחור על גבי לבן. ופתאום הדף התחיל להתמלא בכתמים כהים, נוזליים, אז אבא שלי הבין שהוא בוכה. בוכה על העתיד של בנו, בוכה על העבר, בוכה בשבילו ובוכה בשביל המחותן שלו.

אבא שלי בחכמתו, מלמל כמה מילים, ויצא החוצה לכמה דקות, כדי לתת לו להתייחד עם הכאב, הלב של אבא שלי עמד להתפקע כל רגע, וגם היה חייב קצת להתאושש. כשאבא שלי חזר, המחותן כבר היה רגוע. אם כי פניו הסגירו את העובדה שהוא בכה, בכי סוער. אבא שלי אמר לו, שזה בסדר, והוא חייב לפרוק קצת.

הם דיברו עוד על העניין, ואז היו צריכים להגיע לסיכום אפשרי, אבא שלי הסביר לו שהוא צריך להחליט אם הוא מעוניין להמשיך את השידוך, אבא שלי הוסיף אין בלבי ובלב בתי עליך, תחליטו מה שתחליטו, יתקבל בהבנה. תשקול טוב את העניין. המחותן כמובן, אמר שאינו יכול לתת תשובה מידית. הוא צריך להתייעץ עם רבנים, ואינו יכול לקחת החלטה כל כך מכריעה על גבו, ובמהירות כזו. הם סיכמו שהוא יתקשר אחר כמה ימים, ויענה את התשובה.

הימים הבאים היו סיוט בהתגלמותו, אתם יכולים לתאר לעצמכם, משפחה חרדה לעתיד גורל בתם, שנעה במעגלים בין "כן" ל"לא" ומה אומרים להם בתגובה, בסופו של

דבר המחנות התקשר יומיים אחרי המועד שקבעו. הוא התנצל מאוד על עוגמת הנפש שבהמתנה, ואמר שהרב עדיין לא נתן לו תשובה ברורה, ושנצטרך להמתין עוד.

הימים הבאים עברו עלי כמו מתוך חלום. הם לא היו ימים, הם היו שנים, מאות שנים, אלפים. בריאה שלימה. כל צלצול טלפון הקפיץ אותי מן המקום. בסופו של סיפור הגיעה כמובן התשובה, והיא הייתה מעניינת למדי. הוא אמר כי הרב קבע, שכרגע התשובה שלילית, כלומר: אנחנו עוזבים שידוך. אבל, וכאן מגיע האבל הגדול. עדיין לא אומרים זאת לכל האנשים, אלא מחכים. "למה?". מכיוון שאנחנו ערב יום כיפור, הרב אמר שיום כיפור יכול לשנות הרבה, ותפילות יכולות לבקוע שערים, לכן למרות שעזבנו שידוך, עדיין לא לפרסם את הדבר, מפני שיש תקווה שיקרו ניסים!

לקחתי את המלים הללו ברצינות, והחלטתי להתמסר לתשובה תפילה וצדקה מעבירין את רוע הגזירה. אינני זוכרת בדיוק את נוסח הבקשות שהתפללתי ביום כיפור, מפני שרוב הזמן בכיתי. אינני יודעת מה היו תפילותיו של החתן. בדבר אחד לא היה לי ספק. התפילות שלי היו סוערות ולוהטות... יומיים אח"כ, כשסיפרנו במקרה לעסקן רפואי את הסיפור העצוב, הוא ניסה לברר עוד אי אילו פרטים. העסקן, התקשר אלינו אחרי יום. הוא היה נסער מאד. הוא ערך בירור וקיבל מידע שבהחלט יש סיכוי למצב שלי. ושהפרופסורים לא צדקו, יש לו הוכחות על נשים שהצליחו להיוושע במצב הזה למצבי.

השמחה בבית הרקיעה שחקים, הודענו למשפחת החתן את הבשורה הנפלאה הזו, ויחד הודינו לה' על הנס שגמל אתנו, שבוע שלם הלכתי מאושרת. שבוע שלם של שמחה בלב. רק אח"כ נודע לנו, שהעסקן הזה טעה, וחזרנו שוב לנקודת ההתחלה, שוב ריחפה השאלה הגדולה בחלל הבית מה יהיה? מבטלים את השידוך? אבל היות וזה היה כל כך סמוך לחתונה, הרב החליט שאין לבטל את השידוך, ושאם יצא כך מן השמים, אז כנראה שהזיווג הזה צריך לצאת לפועל.

אף אחד לא הבין את מהות החופה ואת בכי התמרורים שלי. מלאכים ממרומים העתירו בעדי וסוככו על שכבת הקטיפה... עמדנו מתחת לחופה, ובכינו על ילדים, למרות שידענו שעל פי הרפואה אין שום סיכוי. היום אנחנו נשואים באושר, ב"ה. וכן, פחות משנה אחרי החתונה התברר לכולם שיש לנו סיכוי לילדים, ועוד איך שיש! אז נולד הילד הראשון. הרבה יותר מוקדם מלאחרים, שעל סיכוייהם להביא ילדים לא הוטל סימן שאלה כה מכריע.

לצד הישועה זכיתי לדבר נוסף, לנכס לכל החיים, הידיעה הברורה על כוח התפילה חדרה לתודעתי בבהירות מוחשית: תפילות תמיד מתקבלות. המלאכים לוקחים את התפילות, הדמעות, ומעלים אותם בעדנה לפני הכיסא של ריבונו של עולם, והן פועלות את פעולתן, אצל שומע כל בכיות. לפעמים לוקח זמן, עד שרואים שהן התקבלו. נכון שלפעמים לא רואים. לפעמים התוצאה מגיעה אחרי כל הצער. לפעמים אנחנו כלל לא רואים את התוצאה. אבל תמיד הן מתקבלות, וברצון!

“ויעתר יצחק לה’ לנוכח אשתו כי עקרה היא” (כ”ה, כ”א) (פניני בית לוי, גליון 306)

פירש רש”י “ויעתר” הרבה והפציר בתפלה. כביכול הקב”ה לא הסכים לשמוע לבקשתו עד שהרבה בתפלה. ויש להבין, מה הטעם בכל ההפצרות, הרי ודאי רצון ה’ שיהיה ליצחק אבינו בן שימשיך את מסורת אבותיו ויקים את עם ישראל, ולמה לא היה בגדר “טרם יקראו ואני אענה”? וביותר אמרו חז”ל ביבמות (סד.): מפני מה היו אבותינו עקרים, מפני שהקב”ה מתאוה לתפלתן של צדיקים. אמר ר’ יצחק למה נמשלה תפלתן של צדיקים כעתר, מה עתר זה מהפך התבואה ממקום למקום, כך תפלתן של צדיקים מהפכת מידותיו של הקב”ה ממידת רגזנות למדת רחמנות. מבואר בגמ’ שהיה צורך להפוך את הגזירה שאבותינו יתהפכו מעקרים לאנשים מולידים.

ושוב, התמיהה גדולה, למה האבות והאימהות שייסדו את עמ”י נולדו בחסרון ובצורה לא מושלמת? אומרים בעלי המוסר שהיא הנותנת, כדי לייסד את עם ישראל יש צורך בקרבה עצומה לקב”ה, וזה מגיע על ידי ריבוי תפלה והפצרה. וכך, בכח תפלת האבות והאימהות יהיה שפע לכל הדורות, וזה נותן לנו כח להתפלל גם במקרה שלא נראית שום אפשרות לעזור, ובכל זאת התפלה פועלת ויש לה כח לשנות סדרי בראשית מחוץ לגדר הטבע.

מסופר על אישה שבנה חלה מאד, ואמר לה הרופא שהמצב קשה מאד, אך בכל זאת נתן לה לנסות תרופה מסוימת. כתב לה מרשם והיא הלכה מיד לבית המרקחת, אך היות והיה זה בערב שבת בין השמשות, המקום היה סגור. ומה יכלה לעשות והילד במצב פקוח נפש? לקחה אפוא את המרשם, זרקה אותו לתוך דוד של מים חמים המוכן לשבת וביקשה והתפללה לה’ שהמים האלו ירפאו את הילד, ובשבת נתנה לילד מעט מעט ללגום מהמים. וראה זה פלא, הילד התאושש ותוך כמה ימים שב לאיתנו. חזרה אל הרופא והרופא התפלא שהילד נשאר בכלל בחיים. שאל אותה אם נתנה לו מהתרופה, והיא שחה לו את המעשה. הרופא ממש יצא מכליו ופרסם את הדבר איך התפלה והאמונה בקב”ה יכולה לשנות את הטבע בצורה מוחשית.

ויעתר יצחק לה’ לנוכח אשתו (פרפראות פאר-תולדות)

כתיב (בראשית כ”ה כ”א), ויעתר יצחק לה’ לנוכח אשתו כי עקרה היא, יש לשאול, לאחר שידע יצחק שהבטיח הקב”ה לאברהם אבינו (בראשית כ”א י”ב), כי ביצחק יקרא לך זרע, ולו לא היה ולד, למה, לאחר עשר שנים, לא גירש את אשתו רבקה, ויישא אישה אחרת, יש לומר, מכיוון ואמרה תורה (בראשית כ”ד י”ד) אותה הוכחת, לעבדך ליצחק, הרי נוכח לדעת כי היא האישה שעליה הובטח כי ביצחק יקרא לך זרע, ולכן התפלל עליה, ולא חשב לגרשה, וכך מבואר הפסוק, ויעתר יצחק לה’, למה התפלל יצחק לה’, לנוכח אשתו, כי נוכח לדעת שזו היא אשתו.

“ויעתר יצחק לה’ לנכח אשתו”, [כ”ה, כ”א]

ידוע שבתפילת “נשמת כל חי” מרומזים שמותיהם של יצחק ורבקה במילים בפי ישרים תתרומום, ובשפתי צדיקים תתברך, ובלשון חסידים תתקדש, ובקרב קדושים תתהלל.

מי חיבר את נשמת כל חי, יש בזה חילוקי דעות. הגאון ר' מאיר מאזוז שליט”א, ראש ישיבת “כסא רחמים” סבור שיצחק אבינו יסד תפילה זו, ולכן רמז את שמו ושם רבקה [ולכאורה הרי מוזכר בתפילה יציאת מצרים. יתכן שאת עיקרי התפילה יסד יצחק, ובמשך הדורות נוספו עוד קטעים]. וזהו שנאמר “ויעתר יצחק לנכח אשתו”. “לנכח” – נוטריקון “לומר נשמת כל חי”.

כי עקרה היא (כה, כא) (תפארת שלמה)

הגמרא אומרת במסכת יבמות (סד, א) “א”ר יצחק מפני מה היו אבותינו עקורים, מפני שהקדוש ברוך הוא מתאוה לתפלתן של צדיקים”. אפשר לפרש בדרך הלצה, דהנה מדרך העולם שהבנים מבטלים את אבותם מתלמוד תורה ותפלה ע”י טיפולם והדאגה למחסורם תמידין כסדרן. ועל זה אנו מבקשים שייתן לנו “זרעא חיא וקיימא די לא יפסוק מפתגמי אורייתא” שיהא זרעא חיא שלא יפסיק אותנו מפתגמי אורייתא, דהיינו שנוכל להגות בתורה ובמצוות ועם כל זאת שיהיו בריאים ושלמים כל הימים, ולא יבטלו אותנו בדאגותיהם עליהם. וזה הכוונה גם כאן, שהיו אבותינו עקורים כדי שיוכלו להתפלל בדעה מיושבת בלי הפרעה של הילדים כי הקב”ה מתאוה לתפלתן של צדיקים...

“ותהר רבקה אשתו” (כה, כא)

שאל הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ”ל מדוע לא עומדים בפני אישה הרה הנכנסת לחדר? והרי בבטנה נמצא תלמיד חכם בקנה מידה עולמי היודע את התורה כולה, למה לא נעמדים מפניה? ותירץ, שכיון שתורה זו באה ללא עמל, תורה זו איננה שלמה, וזו הסיבה שרצה יעקב לצאת לאוויר העולם, ולא ללמוד מפי המלאך, כדי שיוכל לזכות בתורה מתוך עמל ויגיעה ולהגיע לשלמות התורה.

למה זה אנוכי ותלך לדרוש את ה’ (כה, כב) (מר אבישי יוחננוף)

ידועים דברי המדרש שמספר שרבקה עברה ליד בתי מדרשיות רצה העובר לצאת וכן כשעברה ליד בתי ע”ז ועל זה אמרה למה זה אנוכי. הסבר על דרך הדרש אמר המגיד הירושלמי ר’ שלום שבדרון זצ”ל שלא הפריע לה שיהיה לה בו צדיק וגם פחות הפריע לה שיהיה לה בן רשע אבל שיהא גם כזה וגם כזה אחד שיהא פשרן וגם ילך לביה”כ וגם ילך לבית קולנוע לזה היא לא מסכימה.

אבל בעומק הפשט הסביר ר’ ירוחם ליבוביץ’ ממיר שהנה ידוע שאדם הראשון קודם החטא מדרגתו הייתה שהיצר הרע היה חיצוני ולא היה הרע טמון בו וחלק מאישיותו

ואחר החטא היה"ר נכנס ממש בגופו של האדם. האבות הקדושים תקנו את עצמם והגיעו למצב כזה של אדם הראשון קודם החטא. (רק לגבי עצמם ולא לגבי שאר העולם)

רבקה חששה שמא יש לה בן אשר היה"ר טמון בו ולכן הוא רוצה ללכת גם לבתי ע"ז אבל אחר ששמעה שהם שני גופים נרגעה שאזי יעקב הצדיק נשאר במדרגה האבות הקדושים והוא יהא ממשיך השושלת.

ויתרוצצו הבנים בקרבה ותאמר אם כן למה זה אנכי. (כה כב)

ומפרש רש"י כשהייתה עוברת על פתחי תורה יעקב מפרכס לצאת וכשעברה על פתחי עכו"ם עשו מפרכס לצאת. ושואלים המפרשים דבשלמא עשו מובן שרצה לצאת לעבודה זרה ולא ללמוד עם המלאך, אבל יעקב למה רצה לצאת הרי למד עם המלאך קודם שנולד, ומתרצים שיותר טוב לצאת לעולם ואפילו לוותר על לימוד עם המלאך, מלהיות עם עשו במקום אחד.

ותלך לדרוש את ד' (כה, כב) (אשר לורבו)

אומר רש"י: "ותלך לדרוש" לבית מדרשו של שם, "לדרוש את ד'" שיגיד לה מה תהא בסופה.

יש לשאול שתי שאלות על דברי רש"י:

1. למה הלכה לבית מדרשו של שם ולא הלכה לאברהם שעדיין היה חי?
2. מדוע רש"י כותב "שיגיד לה מה תהא בסופה", הרי היא נצטערה על העובר וצריך היה רש"י לכתוב "מה יהא בסופו"?

הטור מתרץ את השאלה הראשונה שרבקה לא הלכה לאברהם כי לא רצתה להודיע לו את צערה. בעל ה"ואד יעלה" מסביר את תירוצו של הטור, ולפי הסבר זה מתרץ גם את השאלה השנייה: הסיבה שלא רצתה להודיע לו צערה, היא מכיוון שידעה שאברהם השתדל בכל עוז שלא יתחתן יצחק עם בנות הכנעניים (כי טבעיהם רעים) ורצה שיתחתן יצחק דווקא עם משפחתו, אבל עתה שיראה אברהם שבעובר שמעוברת בו רבקה יש טבע רע (עם עשיו בפתחי ע"ז) א"כ כל העמל שלו להשיא את יצחק עם משפחתו, הבל וריק הוא, שלא פעל כלום, והראיה העובר שמקולקל כבר במעי אמו, ואולי משום זה יתרצה אברהם לקחת ליצחק את בתו של אליעזר. ולפיכך לא רצתה רבקה להודיע לאברהם צערה, ולכן כתב רש"י "מה תהא בסופה" בסופה שלה. האם תישאר אשתו של יצחק או לא, כי אפשר שזה ישפיע לרעה על נישואיה

”אם כן, למה זה אנכי - ותלך לדרוש את ה”

רבקה נכנסת ללחץ בשעה שהיא רואה שמצד אחד יש משיכה לעובר לבתי כנסיות ומאידיך גם לעבודה זרה. מה היה חששה של רבקה? עד שאמרה ”למה זה אנכי”?! יש המפרשים שרבקה (שעדיין לא יודעת שמדובר בתאומים) יכלה לשמוח עם העובדה שיש לה בן צדיק ואף לחיות עם הגזירה שיש לה בן רשע. אך עם בן הפכפך שכזה: מתאוה לעבודה זרה וגם לבית המדרש היא מעדיפה למות...

ביאור נוסף: ישנו כלל: ”ולד ירך אמר” - כל הרצונות של האם באות לידי ביטוי בעובר. דוגמה פשוטה לזה היא בתזונה שלהם במידה והיא מתאוה למשהו מסוים ואינה מקבלת נראה הדבר על גופו של התינוק (זו אגב הסיבה שבהריון חוששים לרצונותיה של האם ואפילו ביום הכיפורים...) זאת אומרת: כשהיא מתאוה למשהו התינוק רוצה זאת! חששה שרבקה אימנו, שמא הרצון של העובר שבבטנה לצאת בבית עבודה זרה בא ממנה, ואולי יש בה פגם כל שהוא מבית אביה. היא מסיקה מיד ואומרת ”אם כן למה זה אנכי” היא לא חושבת פעמיים ומיד עושה בדק בית פנימי: ”ותלך לדרוש את ה” ורצה לבית המדרש של שם ועבר לקבל הכוונה...

רבקה אימנו תלתה בעצמה - היא לקחה אחריות!

המילה ”אחריות” מבטאת באותיותיה רעיון נפלא המגדיר את המשמעות של האחריות: אחריות - היא מתחילה באות א' ומסתיימת באות ת', לומר שכלוקח מאן זהו אחריות היא צריכה להיות כוללת מא-ת מההתחלה ועד הסוף. אם נפרק את המילה ”אחריות” נקבל משמעות לקיחת האחריות בשלבים:

א - אני. ראשית כל אני צריך לקחת אחריות על עצמי כשלב ראשון ובסיסי.

אח - לאחר שלקחתי אחריות על עצמי אני יכול לקחת אחריות על אחי הכוונה למעגל הקרוב אלי - משפחה.

אחר - השלב הבא באחריות הוא לקחת אחריות על האחר - והכוונה היא לכל אדם מעבר למשפחה.

אחרי - ברגע שלקחתי אחריות על שלשת המעגלים הראשונים אני יכול להוביל אחרי גם קהילה, עיר ומדינה...

אחריו - אמונה. כדי לתת משמעות לאחריות יש להוביל אחר הקב"ה ולבסס את הדרך על פי האמונה בבורא עולם.

לאחר כל אלה ניתן לומר שיש כאן – אחריות.

יוצא אם כן, שיש חשיבות לסדר ומהלך קבלת האחריות: אדם לא יכול להיות אחראי על אחר לפני שהוא אחראי על עצמו ובטח על קהילה או עם...

רבקה אימנו מלמדת אותנו איך "אמא של כלל ישראל" אמורה להתמודד עם בעיות של בניה. היא לא מחפשת אשמים ו"זורקת אחריות", היא עושה בדק בית רוחני על מנת למצוא את שורש הבעיה ורצה "לדרוש את ה..."

'ויתרוצצו הבנים בקרבה' (תולדות שמואל - אונסדארף, עמ' סא)

לפרש בדרך צחות הפסוק 'ויתרוצצו הבנים בקרבה', ופי' רש"י כשעבר אצל פתח בית המדרש יעקב היה מפרכס לצאת, על בתי ע"ז עשו מפרכס לצאת, והקושי' ידוע, מאחר שכל א' רצה לצאת במקום אחר מה זה שכתב 'ויתרוצצו'.

אלא העניין היה כך, כי רבקה אימנו ע"ה עברה ברחוב וראתה דף גדול על הכתלים אשר בו נכתב באותיות גדולות בלשון עברי אשר ליל מוש"ק יהיה דרשה גדולה שידרוש רב מפורסם א' שבא מארץ ישראל, ואחר הדרשה יהיה שמחת ריקוד עד הבוקר. וסבר יעקב אבינו ע"ה בתמימותו וצדקו כי בוודאי ידרוש הרב דברי מוסר ודברים כבושים לעורר לב השומעים לתשובה, ואחריו יהיה סעודת מלוה מלכא עם ריקודים של שמחה, לכן פרכס לצאת. אבל עשו ידע והבין האמת, כי הרב הדורש הוא רב ציוני שבא לתפוס לבות בני ישראל לכפירתם, וריקוד של שמחה יהיה ריקוד הוללת ותערובות, וא"כ לו משפט הקדימה לבא שמה, אבל לא לאיש תם וישר כיעקב, לכן פרכס הוא לצאת. וע"ז כתיב 'ויתרוצצו', כי הרציצה היה ממש במקום א'.

'וימלאו ימיה ללדת והנה תומם בבטנה' (בראשית כה כד-כה) (ויזרע יצחק, עלון 369)

במדרש מובא שאצל רבקה נאמר: "וימלאו ימיה", בעוד שאצל תמר לא נאמר "וימלאו ימיה" אלא נאמר: "ויהי בעת לדתה", "ומתורץ במדרש שאצל תמר לא נאמר "וימלאו ימיה" משום שהיא לא השלימה את ההיריון אלא היא ילדה לאחר ששה חדשים ושלושה ימים. שואל ה"אלשיך" הקדוש מדוע מיהר הקב"ה להוציא את ילדיה של תמר ולא את ילדיה של רבקה והיה ראוי יותר לקצר את ההיריון של רבקה דווקא שהייתה בצער ממנו מאוד עד שלפי המדרש היא ויתרה על לידת עוד עשרה ילדים. ומתרץ לפי הנאמר במדרש על השאלה מדוע נאמר אצל תמר "תאומים" ואילו אצל רבקה נאמר "תומים"? והתירוץ הוא שאצל תמר היו השני בנים צדיקים ואילו אצל רבקה היה אחד צדיק ואחד רשע וכיוון שהצדיקים היו מאוחדים בנפשותם, נוספה בהם האות אל"ף שהיא אחד, מה שאין כן בין הצדיק לרשע שהפירוד היה רב ביניהם ולכן חסרה האות אל"ף. "ובהריון זה נאמר "וימלאו", כי המילה "תומים" היא מלשון השלמה כמו שנאמר: "כאשר תמו", "ויתמו ימי" כי כל זמן שהיו בבטן הייתה נפש עשו קולטת ושואבת את כל הזוהמה ונפש יעקב קולטת את כל בחינת הטהרה ובזה מוסבר מדוע לא קיצר הקב"ה לרבקה את ההיריון כמו שעשה אצל תמר, כדי שבזמן הזה יספיקו שני הבנים להשלים כל אחד את בחינתו, זה בקליטת הזוהמה וזה בקליטת הטהרה.

ויקראו שמו עשו (כ"ה כ"ה)

מספרים על הרה"ק רבי משה חיים אפרים מסדליקוב זיע"א בעל "דגל מחנה אפרים" נכדו של הבעש"ט הקדוש זיע"א, שנזדמן פעם לפונדק אחד עם סופר משכיל, הקניטו הלה ואמר לו: כבודו הוא אמנם נכד הבעש"ט, אך דומני שלי יש יותר חסידים מאשר לכבודו. נענה הצדיק ואמר: אין תימה בדבר, בפרשתנו כתוב הכל קראו לו כן, ואילו "ויקראו" ויקראו שמו עשו" פירש רש"י שמו יעקב" הקב"ה קראו כן. את עשו הכל מכירים, ואילו את יעקב מכיר רק הקב"ה.

"ויגדלו הנערים" (כה, כז). (וקראת לשבת עונג, עלון 274)

פירש רש"י: שכל זמן שהיו קטנים לא היו ניכרים במעשיהם, אולם כיון שנעשו בני שלש עשרה – זה פרש לבתי מדרשות, וזה פרש לעבודת גילולים.

לצדיק רבי יחיאל מיכל מזלוטשוב היה בן, זאב שמו. היה הילד זאב ככל הילדים בני גילו – כמותם למד, וכמותם השתובב ושיחק. כאשר התקרב לגיל שלש עשרה, פנה אביו הצדיק לסופר סת"ם מומחה, בבקשה כי יכתוב תפילין עבור בנו יקירו.

ניגש הסופר למלאכה בקדושה ובטהרה וברוב רגש, הן לא בכל יום מזדמן לו לסופר לכתוב תפילין לבנו של צדיק הדור! כאשר סיים, בא הסופר לרבי יחיאל מיכל והראה לו את הפרשיות. שמח רבי יחיאל מיכל בפרשיות המהודרות, אולם בקשה אחת הייתה בפיו: קודם שתכניס את הפרשיות לבתים, הבא אותם אלי שוב.

כעבור זמן בא הסופר ובידיו הבתים והפרשיות. נטל רבי יחיאל מיכל את הפרשיות בידיו והחל בוכה, בכי חרישי מעומק הלב, והדמעות דמעות קודש, גולשות לתוך בתי התפילין... והסופר רואה ומשתומם. כאשר נרגע הרבי מבכיו, היו בתי התפילין מלאות מדמעותיו. רוקן הרבי את הבתים, ייבש אותם, פנה ואמר לסופר: עתה, רשאי אתה להכניס את הפרשיות לתוך הבתים...

בהגיע היום החל הנער זאב להניח תפילין, וראה זה פלא, מיד חל שינוי גדול בנער, לבו התמלא באהבת התורה ויראת שמים, ומאז עלה ונתעלה, עד שנהיה לאחד מגדולי הדור.

"ויגדלו הנערים ויהי עשו איש יודע ציד איש שדה ויעקב איש תם יושב אוהלים" (כ"ה, כ"ז) (פניני בית לוי, גליון 306)

ופירש רש"י "ויגדלו הנערים - כל זמן שהיו קטנים לא היו ניכרים במעשיהם ואין אדם מדקדק בהם מה טיבם, כיון שנעשו בני י"ג שנה זה פירש לבתי מדרשות וזה פירש לעבודה זרה". וביאר הרש"ר הירש, כי חז"ל השמיעונו באומרם "ואין אדם מדקדק בהם מה טיבם", שבעודם קטנים לא שמו מחנכיהם לב לכך שיעקב ועשו שונים זה מזה באופיים כרחוק מזרח ממערב, ולא התבוננו בתכונות הנפש המיוחדות לכל אחד מהם. אלא תורה

אחת וחינוך אחד העניקו לשניהם. וחינוך זה לוקה בחסר כי כלל גדול הוא בחינוך "חנוך לנער על פי דרכו" הוי אומר שיש לכוון את הנער בהתאם לדרכו המיוחדת לו ההולמת את התכונות והנטייות השוכנות בעמקי נשמתו, ואילו הקדימו יצחק ורבקה לחדור לנפש עשו, יכולים היו להטות לבו לעבודת ה'. כי אז הגיבור לעתיד לא היה הופך לגיבור ציד אלא גיבור לפני ה', ואמנם רק משגדלו הנערים והיו לגברים הופתעו לראות כי שני אחים שיצאו מבטן אחת שגדלו ונחנכו באותו בית היו כה שונים ומנוגדים במעשיהם החינוך שעשו קיבל לא התאים לאיש שדה הגם שהתאים מאוד לאיש תם כיעקב.

והדבר דומה לאדם שיבקש לתחום את גבולות שדהו בעצי ארזים גבוהים, ניגש אפוא אל בעל המשתלה רכש מספר שתילים רכים, שתלם על שדהו והמתין כי יגדלו וימלאו את מטרותם. חלפו שנים וכל העצים – להוציא אחד מהם נקלטו היטב והחלו צומחים לגובה ולרוחב אלא שכאמור עץ אחד לא התפתח כמו חבריו אותו עץ בודד התפתח לרוחב במידה ניכרת אולם אינו מעפיל לגובה כמקובל בעצי ארז. בעל השדה הבחין בעץ המוזר ובגדילתו המשונה וניסה לטפל בבעיה אך ללא הועיל ברוב ייאושו החליט מיודענו להזמין גנן מומחה אל שדהו להראות לו את העץ המשונה ולשאול בעצתו, ואכן הגנן הגיע עד מהרה, ולאחר שהתבונן בעץ ובחן היטב את מהותו של העץ פנה אל בעל הקרקע ואמר לו: ידידי היקר גם אם תנסה כל ימי חיך ליישר את ענפיו של עץ זה, ולגרום לו לצמוח כלפי מעלה לא יעלה הדבר בידך! עץ זה – כלל אינו עץ ארז! עץ זה הינו עץ נדיר בעל יופי מיוחד, אולם אינו נמנה על משפחת הארזים ואפילו קירבה רחוקה אין בין השנים. על כן, אם רצונך ליהנות מהעץ אשר שתלת באדמתך – הנח לו לגדול כפי טבעו שלו, ואזי תראהו במלואו הדרו.

אם רצוננו לקטוף פירות הילולים לבנות דמות לתפארת ולרוות רק נחת מילדינו אל לנו להתוות את הדרך, ולהתאים אליה את הנשמות אשר הופקדו בידינו, להיפך! עלינו להתבונן היטב בתבעו וכישרונותיו של כל אחד ואחד לחשוב ברצינות על אודות הדרך המתאימה לו ולהעניק לו את הדחיפה והעידוד שבה יגיע הוא לבסוף אל הר הא-לוקים.

ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו (כ"ה – כ"ח) (סיפורי צדיקים, עלון 129)

פעם אחת סיפר הרה"ק רבי מאיר מפרעמישלאן זיע"א לחסידיו: למורי ורבי הצדיק רבי חיים מטרערנוביץ זיע"א בעל "באר מים חיים", היה בן שלא הלך בדרך הישר וציער מאד את אביו, למרות זאת לא הרחיק רבי חיים את בנו מעליו ואף קרבו מאד, דאג לכל מחסורו וקיווה שיחזור למוטב. פעמים רבות שמעתי את רבי חיים כשהוא נושא את ידיו הטהורות לשמים ואומר: ריבוננו של עולם, "יהי רצון שאף אתה תנהג בבניך במידת הרחמים כשם שאני הקטן נוהג בבני זה, גם לי בן שסר מדרך הישר, אף אתה אל תסיר פניך מהם אלא רחם עליהם".

דבר זה אמר הרה"ק רבי מאיר מרומז בתורה, במה שנאמר "ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו", יצחק אבינו ידע ברוח קדשו כדאיתא בגמרא (מסכת שבת דף פ"ט) שלעתיד

לבוא יטען הקב"ה כלפי יצחק בניך חטאו, לפיכך קירב יצחק אבינו את עשו בנו כדי שבבוא היום יוכל גם הוא לטעון ולומר, אני אהבתי את בני אף על פי שהיה זה עשו, גם אתה ריבוננו של עולם, מחל לבניך.

ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו (כה, כח)

כל המפרשים נלאו למצוא את הסיבה מפני מה אהב יצחק את עשו. ואם תאמר שחשב שהוא צדיק, ומה עם יעקב, וכי לא חשב גם אותו לצדיק, לכל הפחות כמו עשו? ... תירוץ מעניין על שאלה זו אמר הרב אברהם יודלביץ' בספרו "דרש אב". על המילים "ויגדלו הנערים" כתב רש"י: "כל זמן שהיו קטנים לא היו ניכרים במעשיהם, ואין אדם מדקדק בהם מה טיבם", אבל אם היה מדקדק - היה עומד מיד על ההבדל התהומי בין יעקב לעשו. בבית אבא ואבא, היכן שנמצאים כל היום וכל הלילה - שם לא צריך לדקדק, ההבדל גלוי לעין... יצחק אבינו ראה שכשהוא מדבר עם עשו בלימוד, תשובותיו אינן לעניין כלל, הוא לא 'בעניינים'... עם יעקב היה על מה לדבר, אך עשו הנחיל לאביו ביזיונות. רק כשדברו אתו על איך תופסים אריה, ועל תחבולה מסוימת ללכידת ג'רפה - שם ראו ממנו 'נחת', הוא דיבר לעניין, מפגין ידע ובקיאות מרשימים...

זה, אפוא, מה שקרה כאן עם עשו: "ויאהב יצחק את עשו". אימתי? כשהיה "ציד בפיו". כשהיו מדברים על ציד אז הוא נהנה ממנו. אבל כשהיו מדברים בלמוד? בושה וחרפה... לא שהוא אהב את עשו בגלל שציד בפיו. אלא כשהיה ציד בפיו - אז הוא דבר לעניין. כי אכן ידע יצחק בדיוק מה טיבו של בנו הבכור.

"ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו, ורבה אהבת את יעקב" (כה, כח) (חפץ חיים)

התפיסה השגורה, השטחית, שעשיו הטעה את אביו, צד אותו בפיו ובלשונו בשאלות עקרות: כיצד מערבין את המלח ואת התבן. ויצחק עיוור, אין לו אלא מה שאזניו שומעות. אבל רבקה רואה את מעשי עשיו, ועומדת על מהותו. ומסיחים את הדעת מדברי "חובות הלבבות" (שער חשבון הנפש פרק ג יא) שהעומד לפני ה' תמיד - והרמב"ם (מורה נבוכים ח"ג פרק נא) כתב שהייתה זו דרגת שלשת האבות ומשה רבינו - "יראה מאין עין וישמע מבלי אוזן"! אין ספק, שעשיו לא הצליח לרמות את יצחק! אם כן, כיצד יתכן שאהב את עשיו?!

והתשובה, שכאשר עשיו עמד לפני יצחק, עמד באמת בחיל ורעדה, הבין שפה האמת, וזו הדרך, ואין בלתי. שאשרי מי שעמלו בתורה ועושה נחת רוח ליוצרו וגדל בשם טוב, אשריו בעולם הזה וטוב לו לעולם הבא. הבעיה הייתה, שכאשר יצא הכל פרח. שב להיות "איש יודע ציד איש שדה", בטלן (רש"י) ומופקר (בראשית רבה סג, י) וזאת, ראתה רבקה.

ואנו, איננו כאלו?! ה"חפץ חיים" זצ"ל סיפר, שכאשר למד בוילנא בצעירותו שמע דרשת המגיד רבי זאב זצ"ל בבית הכנסת הגדול המלא מפה לפה, וסיפר שהיה קסם בשפתיו, השומעים היו מרותקים. עיניהם לטושות ואזניהם כרויות ופיהם פעור לבלוע

בצמא את דבריו. אמר: "כמה נפלא, ממש: 'שתולים בבית ה' מרותקים אתם לדברים, אבל 'בחצרות א-לוקינ', רק תצאו החוצה, ופססס, 'פריחו' הכל נגוז ונעלם"...

וירמיהו הנביא אומר בדבר ה': "וגם בכל זאת לא שבה אלי בכל לבה כי אם בשקר" (ירמיה ג, י). פרש"י: דורו של יאשיהו מראים עצמם שהם צדיקים, והם רשעים. היו צרים צורות של עבודה זרה על דלתותיהם מבפנים, חציה על זו וחציה על זו. וכשהיו מבערי עבודה זרה בודקים הייתה הדלת פתוחה ולא היו מכירים בה. כיוצא בכך, חקוקים כל הבלי העולם הזה בדלתות לבינו. באים אנו לחצרות בית ה', שומעים שיחת מוסר, שופכים נפשנו בתפילה, שוקדים על דלתי תורה ונהנים מאורה, ונפתחות דלתות לבנו, והאור ממלא חדרי ליבנו - ובטוחים אנו שהנה העפלנו לפסגות - ורגע אחרי, הדלתות נסגרות. האור נגוז, וה'עבודה זרה' שבה לקדמותה כשהייתה. לא נעים לומר: עשיו. כי "מי יעלה בהר ה'" ענין אחד, "ומי יקום במקום קדשו" ענין אחר.

"והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל, וכאשר יניח ידו וגבר עמלק" (שמות יז, יא) כח פלאי אצור היה בידיו של משה רבינו. אך לא כך הבינו במשנה: "וכי ידיו של משה עושות מלחמה או שוברות מלחמה? אלא לומר לך: כל זמן שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו מתגברים, ואם לאו היו נופלים" (ראש השנה כט ע"א). דמותו של משה רבינו הנשוא ידיו למרום הייתה כשיחת מוסר, דרשת התעוררות. נפלא. אבל אם כך, נשאלת שאלה: משה רבינו מרים ידיו, וכולם מתעוררים, משעבדים ליבם לאביהם שבשמים, כמה מפעים! והוא מוריד את ידיו - וכבר מתנתקים מהאב שבשמים?! כבר נסוגים ונופלים?! ומשמע, שאכן כן. המתג הורד, והאור כבה...

ומה אנו מתפללים. איפה אנו בתפילת נעילה, בזעקת "שמע ישראל" ו"ה' הוא האלוקים", ואיפה רגע אחרי, בחטיפת "והוא רחום יכפר עווןך"!

"כי עייף אנכי" (כה, ל)

נראה לבאר בדרך צחות, כי הנה דרכם של הרשעים שלכל תאוות העולם הזה יש להם כח וחשק רב, אך כשמגיעים לתורה או לכל דבר מצוה חשים הם חלופים, עייפים ותשושים, וכמו שפירשו צדיקים הפסוק "ואתה עייף ויגע ולא ירא א-לקים" כשמרגיש עייפות ויגיעה בעבודת השי"ת, סימן הוא שאינו ירא א-לקים. והנה ידוע ד"אנכי" מרמז על התוה"ק, כעניין "אנכי ה' א-לקיך", וזהו שאמר עשו "כי עייף אנכי", שכשמגיע לדבר תורה או מצוה הרגיש עייפות וכך חלפו לו כל שנותיו ללא תורה ומצוות.

הלעיטני נא מן האדום וגו'. (פרפראות פאר-תולדות)

שואלים המפרשים הרי "נא" הוא לשון בקשה בדרך ארץ, וכי דרכו של עשו לדבר בלשון נימוסי כל כך, ועוד מקשים איך קרא לעדשים אדום, והרי דרכם של עדשים שכל מה שמתבשלים יותר נהיים ירוקים, והתירוצו הוא שהפירוש של נא הוא שאינו מבושל כדי צורכו, וכמו שכתוב בקרבן פסח אל תאכלו ממנו נא ובשל מבושל אלא צלי, הרי ד"נא"

הוא מלשון בישול שלא כדי צרכו, וזה מה שהתכוון עשו, ולא הייתה כוונתו לדבר בלשון יפה אלא לרמז ליעקב שייתן לו לאכול עוד לפני שיגמר להתבשל כדרך הגזלנים שאוכלים מיד כשנתבשל שליש בישול, ולכן אמר אדום שעדיין לא נהיו ירוקים מרוב בישול.

ויאמר עשו אל יעקב הלעיטני נא (פרפראות פאר-תולדות)

יש להבין מתחילה אמר הלעיטני, ולבסוף אכל מאליו כחייב (בראשית כ"ה ל') ויאמר עשו אל יעקב הלעיטני נא, כתיב (בראשית כ"ה ל"ד) ויעקב נתן לעשו לחם ונזיד עדשים ויאכל, יש להבין, משמעות הפסוקים הוא, בתחילה אמר עשיו ליעקב הלעיטני נא, כלומר האכילני, ולבסוף כאשר נתן לו הלחם ונזיד העדשים, משמע מהכתוב שאכל מאליו כמ"ש ויאכל, כלומר שאכל בעצמו.

ויש ליישב, בתחילה היה עשיו הבכור, ויעקב הוא הקטן, ולכן היה צריך יעקב לכבד את עשיו, ולפיכך אמר לו עשיו הלעיטני נא, משום שהנך חייב בכבודי, אך לאחר שמכר הבכורה ליעקב, כבר לא היה צריך לכבדו בתור אחיו הבכור לפיכך אכל מאליו.

"ויאמר יעקב מכרה כיום את בכורתך לי" [כ"ה, ל"א] (עונג שבת, גליון 1716)

על המכירה הזאת שואל האברבנאל, בשאלה יא: "אם היה יעקב איש תם וישר איך מלאו לבו לומר לאחיו הגדול ממנו שימכור את בכורתו בנזיד עדשים, ואין ראוי לאיש ירא א-לקים וסר מרע שייתן עינו במה שאינו שלו, כל שכן שיונה אותו בדברים, [יפעיל עליו לחץ] לקנות את בכורתו במחיר בזוי – נזיד עדשים, ואם היה עשו איש סכל, היה ראוי שיעקב איש אוהב משפט ולא יונה אותו, כי אם היות שנודה שבזמן ההוא לא היה הבכור נוטל פי שנים בנכסי אביו, כי הוא דבר שחדשתו התורה הא-לקית, אין ספק שלבכור היה מעלת כבוד, שהצעיר יכבדהו, ולמה שאל מאחיו שימיר כבודו בלא הועיל.

את השאלה הזאת קדם לאברבנאל, הזהר הק' [תרגמנו מארמית] "רבי אלעזר שאל את אביו רבי שמעון: איך לא רצה יעקב לתת לעשו נזיד עדשים, עד שלא מכר לו בכורתו, ועוד אמר עשו ליצחק ויעקבני זה פעמיים, אמר לו רבי שמעון אתה מאמין לדברי עשו ומכחיש את דברי יעקב, שהכתוב מעיד על יעקב איש תם, וכתוב במיכה "תתן אמת ליעקב", ואם כן איך מלאו לבו של יעקב לנהוג כך, אומר הזוהר: עשו שנא את הבכורה מראש, ורצה עשו למכור את הבכורה אפילו בלא מחיר, זהו שכתוב "ויאכל וישת, ויקם וילך ויבז עשו את הבכורה". עשו כדברי הכתוב בז לבכורה, יעקב מעונין בה, לכן הוא נותן לו מחיר, אבל עשו בכל מקרה רצה למכור את הבכורה אפילו בחינם. וכפי שרש"י כותב: "כמה אזהרות ועונשין ומיתות תלויין בה, כאותה ששנינו אלו הן שבמיתה, שתויי יין, ופורעי ראש. (עבודת הקרבנות הייתה שייכת לבכורים) אמר [עשו] אני הלך למות על ידה, אם כן מה חפץ לי בה".

"מכרה כיום את בכורתך לי" (כה, לא) (החתם סופר בשם רבו בעל ההפלאה ז"ע)

ידוע מחז"ל על החטאים שעבר עשו באותו יום, ובוודאי עשה זאת בגודל תבערת אש היצר, וזה היה כוונת יעקב אבינו שרצה שיהיה לו כח חזק ואמיץ לעבודת ה', כמו שהייתה בוערת אש תאוות עשו באותו היום לעבירה, וזהו "מכרה כיום את בכורתך לי".

וימכור את בכורתו ליעקב (כה, לג) (אהרון דויטש)

עסקת הבכורה צא מביתי

שבוע שעבר קראנו בפרשת חיי שרה על עסקת הנדל"ן המתרחשת מיד לאחר פטירת שרה. עפרון מוכר לאברהם את חלקת שדה מערת המכפלה. מצד אחד עומד גוי סוחר ערמומי ומצד שני עומד אברהם הצדיק. בהתחלה מכריז עפרון ואומר "השדה נתתי לך והמערה אשר בו לך נתתיה" חינם אין כסף. ואח"כ שמגלה שאברהם חפץ בכל מעודו בקרקע הוא אומר "ארבע מאות שקל כסף ביני ובינך". הנה לנו עסקה נדלני"ת אמתית, בין סוחר טוב לבין קונה תם וישר. ומאיך בפרשה שלנו לכאוף מתהפכים היוצרות. עשיו הנמצא במשבצת האיש הרע מוכן למכור קניינים רוחניים יקרי ערך רק בעבור צלחת של נזיד עדשים. ואילו יעקב האיש הצדיק שנמצא כאן בתפקיד הקונה. לכאוף מנצל את המומנטום ועושה מחטף של עסקה יקרה עבור פרוטות זעומות.

ועל פרשייה זו מקשים המפרשים כמה וכמה שאלות. ונציג את חלקם:

א: איך אפשר למכור מציאות של "בכור". אדם שנולד ראשון לעולם יהיה בכור, יהיה מה שיהיה?

ב: איך יעקב מנצל את עשיו וקונה ממנו בפרוטות דבר יקר בעל ערך רב. וכי לכאוף אין כאן מעשה של מרמה?

ג: "ויזד יעקב נזיד עדשים" וכי יעקב אבינו האיש תם, היושב אוהלים, צריך להתעסק בכבודו ובעצמו בענייני מטבח. וכי חסרים טבחים ומאסטר שאפים בביתו של יצחק עד כדי כך שיעקב אבינו נאלץ לשהות בחיקם של סירי המטבח ועוד אח"כ להלעיט את פיו של עשיו?

**

כדי להבין את עסקת המכירה אנחנו צריכים לדעת את הרקע של הדברים כיצד, איך, ומתי, מתרחש בכלל כל הסיפור הזה.

באותו היום קוראים בבית יצחק שני דברים מאד דרמטיים

א: אברהם אבינו אבי המשפחה, אבי העם, מת

ב: עשיו יוצא לתרבות רעה.

הגמ' במסכת בבא בתרא (ט"ז ע"ב) מביאה בשם ר' יוחנן "חמש עבירות עבר אותו רשע באותו היום". מהעברות החמורות ביותר. האם יש קשר בין שני המקרים הטרגיים האלו. אומרים חז"ל כן. יודע העיתים ידע שעשיו באותו יום ייצא לתרבות רעה. וכדי "שאברהם לא יראה את בן בנו יוצא לתרבות רעה שאין זו שיבה טובה" מת בטרם זמנו בגיל 175. חמש שנים לפני שקצבו לו בהתחלה.

עשיו חוזר הביתה לאחר שעשה מה שעשה. ונפגש עם יעקב מסביב לסיר העדשים מספר המדרש על דו שיח הראשוני שמתנהל בין שני האחים -

א"ל עשיו ליעקב מה טיבו של נזיד זה ? א"ל שמת אותו זקן. אמר: באותו זקן פגע מידת הדין א"ל: הין. אמר: אם כן לא מתן שכר, ולא תחיית המתים".

עומדים פה שני אישים שכל אחד מהם מסמל אסכולת עולם שונה זה מזה. יעקב אומר לעשיו הבט בעדשים הבט בצורה שלהם כך העולם עגול היום פה מחר שם. ומלמד אותו את עקרי היהדות "הכן עצמך בפרוזדור כדי שתכנס לעולם הבא". בוודאי שיעקב לא בשל בעצמו את נזיד העדשים אלא הוא רוקח לעשיו את כל משנת היהדות כולה. דרך סיפור העדשים. ואילו עשיו טוען למולו. "לא מתן שכר, ולא תחיית המתים" "הלעיטני נא מן האדום האדום הזה" אל תלעיטני מן צורתו העגולה של העדש. זה לא מעניין אותי. הלעיטני מצבעו ולא מצורתו. כי אין אני מאמין במה שאתה מאמין. ואומרת התורה מיד "על כן קראה שמו אדום" היום עשיו מסמל את משנתו אנחנו איננו מאמינים בצורת העיגול אלא בדברים האחרים. וכאן ברגעים אלו מתחיל יעקב לדרוש את הבכורה. וזה למה ? מה עושה כאן ברגעים דרמטיים אלו. הבקשה לקחת מעשיו את הבכורה ? אומר רש"י "לפי שהעבודה בבכורות. אמר יעקב אין רשע זה כדאי שיקריב להקב"ה"

יעקב רואה את עשיו יוצא לתרבות רעה וכופר בעיקר. דבר אחד מעניין אותנו באותם רגעים שהרשע הזה לא יסתובב בבית המקדש. הוא מבקש ממנו תביא לי את זכויות הבכורה אל תכנס לנו לבית המקדש. ובמילים אחרות "אל תהרוס לנו את היהדות מבפנים". אתה פה אנחנו שם. וכמאמר אברהם ללוט "הפרד נא מעלי, אם השמאל ואימנה. ואם הימין ואשמאילה" ועשיו מסכים ומוכר את הבכורה. וכשמוכר את הבכורה הוא מוסיף משפט אחד ואומר - "הנה אנוכי הולך למות. ולמה זה לי בכורה" אני הולך למות מה יהיה אח"כ זה ממש לא משנה. במותי ע"פ השקפת עולמי הכל נגמר שהרי אין תחיית המתים וא"כ "למה לי זה בכורה". "ויבז עשיו את הבכורה" לעשיו כל העסקה הזו היה חוכא ואטלולא. כל העניינים הרוחניים של יעקב היו בעיניו כמתעתע. מה לי ולבית המקדש. מה לי ולכל זה. ביזה את הכל.

כאשר יצחק "מברך" את עשיו הוא אומר לו "ועל חרבך תחיה". מה ברכה זו לעשיו? הוא בעצם מברך אותנו יותר מאשר את עשיו. גם כאשר קולו של יעקב לא יהיה בשיאו ובמיטבו. ועשיו יצטרך לקחת את מקל החובלים ולהכות את עם ישראל. מבקש יעקב הכה

אותם בחרב הכה אותם בשפה המוכרת לך ב"ידי עשיר" ואל תכה אותם מבפנים. "אל תהרוס את היהדות מבפנים".

ולסיום. האם לעסקה הזו יש תוקף. האם היא קבלה את כל האישורים הנדרשים. נסגור לרגע קט את ספר בראשית ונפתח את ספר שמות. כאשר משה רבינו הולך בפעם הראשונה אל פרעה אומר לו ה' "ואמרת אל פרעה כה אמר ה' בני בכרי ישראל" (שמות ד' כב) אומר רש"י במקום: "כאן חתם הקב"ה על מכירת הבכורה שלקח יעקב מעשו". כאן לאחר 275 שנה שעוברים ארבעה דורות הקב"ה חותם ונותן את האישור האחרון לעסקה. הייתכן. כל כך הרבה שנים ורק היום יכולים לזכות בני יעקב בתואר "בני בכורי ישראל" אמר הרב משה צבי נריה זצ"ל לזרוק את הבכורה זה קל. לרכוש אותה זה מאד קשה.

ויעקב נתן לעשו לחם ונזיד עדשים ויאכל וישת ויקם וילך (כה, לד)

צריך להבין למה סיפרה לנו התורה שאכל ושתה וגם ויקם וילך, האם ישב שם עד עולם. ותירץ הליקוטי רצב"א: והעניין כי על התחלת מכירת הבכורה יש עדיין לדונו לכף זכות, שהיה רעב מאוד, והיה עייף ומסוכן מאוד מרעב, ואין לך דבר שעומד בפני פיקוח נפש. לכן על תחילתו אין לחייבו כ"כ, אכן אח"כ כשכבר אכל ושתה ולא היה עוד רעב, אז היה לו להתחרט על המכירה ולצעוק הייתי אנוס, כי הייתי מסוכן גדול, ומרעבון יכול אדם למכור שווה אלפים בפרוטה, לכן עתה אשלם לך בעד הלחם ובמעט עדשים כמה שתרצה, והבכורה לא אמכור בעד דבר קטן כזה. אבל עשו אף אחרי שבעו לא התחרט כלל, ואדרבה הוא חשב שהוא הטעה את יעקב, שהבכורה לא שווה אף חתיכת לחם והעקרת עדשים שנתן לו. וזשה"כ "ויאכל וישת", אף אחר שאכל ושתה והיה שבע, עם כל זה "ויקם וילך" ולא התחרט כלום ולא דיבר כלום, "ויבז עשו את הבכורה", בזה ביזה הבכורה והראה שאצלו אינה שווה כלום.

ויאכל וישת ויקם וילך ויבז עשו את הבכורה (כה, לד) (הרב צ. מנדלסון)

על הממירים בכורתם בנזיד עדשים

ספר החפץ חיים: כשלמדתי באישישוק, היה שם שוטה אחד שהיו הכל מתקלסים בו על פתאותו. פעם התקיים יריד בעיר הסמוכה. נהרו לשם כל הסוחרים בעגלותיהם, לקנות סחורות מבקשות בחצי המחיר ולהביאן כדי להרוויח בהן כל השנה כלה. גם השוטה שם פעמיו לעיר הגדולה, רגלי הלך, והכל תהו מה מסחרו ומה יביא משם. כעבר כמה ימים חזר, נעליו בלויות וחיוך רחב על שפתיו. ידיו, כמובן, ריקות היו.

"מה סחרת ביריד?" שאלוהו. אורו עיניו ואמר: "ראיתי שם סוחרים כה רבים! לקחתי קמצוץ טבק מזה וקמצוץ מזה, והטבק משבח כל כך"... מובן שהכל לעגו לטיפשותו שהתגלתה כאן פעם נוספת. לעשות את כל הדרך הארכה כדי להרוויח קמצוץ טבק, ואת כל הדרך חזרה, כשאינו מביא אתו מאומה.

מעשה שהיה הוא, אך מעורר הרהורים כה נוגים: הנשמה יורדת ממרום, משרשה שבעולם הבריאה, עוברת דרך ארכה העוברת בעולם המלאכים ובעולם הגלגלים עד עולמנו זה, עולם העשייה, בו מתקיים היריד הגדול. בו אפשר לסגל כה הרבה תורה ומצוות. ולא אחת חוזרת היא בידיים ריקות. עושה שוב את כל הדרך חזרה, וכשנשאלת מה הביאה אתה, מספרת היא על שאיפות טבק, על ארוחה כאן ותענוג שם... ועלבונה רב יותר מעלבון אותו שוטה. שהרי לשוטה ההוא לא היו מעות לסחר בהן ומה יכול היה להביא מן היריד. אבל הנשמה, הן יכולה להיות בעלת הון עצום, לשוב עם עגלות טעונות כל טוב, עשר רב לעולם הנצח, וכעשו בשעתו, ממירה היא בכורה בניזיד עדשים. (מים חיים)

ואמר החפץ חיים: שנינו שהעולם הזה דומה לפרוזדור בפני העולם הבא, ויש לאדם להתקין עצמו בפרוזדור כדי שיכנס לטרקלין (אבות ד-טז).

משל למה הדבר דומה, לחיל וקצין שהצטיינו במלחמה למען המלך. בקש לגמל להם טובה, ואמר: "הקצו להם יום בו יסירו בארמון המלך וייטלו משם דבר אחד לפי בחירתם. אבל", הוסיף, "הכניסום מן המטבח"... הקצין, שהיה בר דעת, התעניין למבנה הארמון ואגפיו השונים. היכן טרקלין המלוכה והיכן חדר האוצרות, היכן שכיות החמדה והיכן אוצרות האמנות. החיל, לעומתו, אדם פשוט היה. משנכנסו השנים למטבח, פקח החיל עיניים תמהות. מעודו לא ראה אנשים רבים כל כך טורחים על מעדנים רבים כל כך. שלח ידו וטעם מזה ומזה, לקק ונגס, סעד ובלס, ובערבו של יום בקש שיארזו לו מגש... הקצין, לעומתו, חצה את המטבח במהירות בלא להעיף מבט. עבר במסדרון וסקר את הטרקלין, התפעל משכיות החמדה ומאוצרות האמנות, ובערבו של יום שהה בחדר האוצרות ובחר יהלום שיבטיח את עשרו לדורות... והנמשל, מובן.

ויעקב נתן לעשו לחם וניזיד עדשים ויאכל (כה, לד) (ומתוק האור)

עשו ביקש רק ניזיד עדשים, מדוע נתן לו יעקב גם לחם? המשל הבא, המבוסס על הגמרא ביבמות (קו.) יבאר התשובה: אדם הולך במדבר הלוהט. השמש קופחת ממעל, האדמה בוערת תחת רגליו, וצל אין. עיף, רעב וצמא, הוא גורר את עצמו... ולפתע, לא יאמן! בית מלון באמצע המדבר! בשארית כוחותיו הוא נכנס למלון, מתיישב ליד שולחן, ומבקש אוכל. "אין בעיה אדוני", מקבל את פניו המלצר, "רק לידיעתך, המחירים כאן גבוהים". מבט חטוף במחירון התפריט, וחשכו עיניו! כל בקבוק שתיה קטן, כל מאפה מיניאטורי וכל מנת תבשיל עולים הון תועפות! מחירים לא הגיוניים! "אתם ממש גנבים!" זועם האיש. אך המלצר מחייך: "אדוני, הבררה בידך... המדבר פתוח לפניך". להלך התשוש לא הייתה בררה, הוא לא יוכל לשרוד בלי שתיה ומזון. הזמין ההלך ארוחה, שכללה מספר מנות, ובהתאם לכך היה המחיר לתשלום: חשבון של מאות דולרים. סרב האיש לשלם. "הייתי במצב של פקוח נפש" – הוא טען. ענה לו המלצר בתוקף "אמנם, את הפרוסה הראשונה ואת הבקבוק המים הראשון היית מוכרח לאכול, אך ברגע שהמשכת למלאות את כרסך במאכלים נוספים גילית דעתך שאתה מוכן לשאת במלא התשלום".

כך גם בענייננו. יעקב אבינו ע"ה ידע שעשו יטען: "אמנם אכלתי, אבל המכירה לא תופסת מפני שניצלת את מצבי העלוב ואילצת אותי לותר על הבכורה" לכן הקדים יעקב והוסיף לו גם לחם לארוחה...

גור בארץ הזאת. (כו ג) (לקט אמרים)

יצחק ידע מהבטחת ד' לאברהם כי גר יהיה זרעך, וכדי למלא את רצון ד' הוא ביקש לירד מצרימה, א"ל הקב"ה גור בארץ הזאת, גם בא"י אתה עדיין יכול להרגיש טעם גלות, טעם גר.

ויברכהו ד' ויגדל האיש וגו'. (כו יב) (באר יצחק)

אצל העשירים, ככל שגדלה העשירות, כן הולך וקטן האיש דהיינו הנקודה האנושית שבהם, ואילו אצל יצחק ככל שגדלה העשירות כן גדל האיש.

"ויגדל האיש וילך והולך עד כי גדל מאוד" (בראשית' כו יג) (ויזרע יצחק, עלון 369)

מדוע מאריך הכתוב ואומר: "ויגדל האיש וילך והולך עד כי גדל הלוא די היה לומר: "ויגדל האיש מאוד"? "תוספת ברכה" מבאר את כוונת אריכות הלשון על פי הכתוב: "בהלה מבהלת בראשונה אחריתה לא תבורך" (משלי כ, כא) שפירושו הוא שעושר הבא בבהלה, דהיינו בפעם אחת, סופו להיאבד ולא תהיה בו ברכה. וזו כוונת הכתוב כאן "ויגדל האיש וילך והולך עד כי גדל מאוד" גדולתו של יצחק הייתה מעט מעט, מעלה מעלה, לא בפתע פתאום ולא בשטף כמו בהלה, ולכן הצליח "עד כי גדל מאד" לפי פירוש זה ניתן להבין את הפסוק: "הגר אשר בקרבך יעלה עליך מעלה מעלה" (דברים כח' מג) שמשמעותו היא שהעלייה תהיה בהדרגה מעט מעט, כדי שתתקיים לו. וכן ניתן לפרש את הפסוק: "כי האיש מרדכי הולך וגדול" (אסתר ד' ט') שגדולתו של מרדכי לא הייתה בפעם אחת כי, אם מעט מעט, כדי שיבא לקץ מרום הגדולה ותתקיים גדולתו.

"וילכו מאתו בשלום" (כו, לא)

ומדוע אמר להם בשלום, והרי רק למתים אומרים "ב"שלום, ולחיים צריכים לומר – "ל"שלום?! עונה המדרש "לקח טוב", שיצחק ענה להם כטיפשותם. הם אמרו "ונשלחך בשלום" והוא אמר להם גם "בשלום".

ובעניין זה של ענה כסיל כאיוולתו, מסופר שאדם אחד נכנס אל ה"כתב סופר", והרב אמר לו "הו, כבודו הטריח את עצמו אלי?" ענה הטיפש, "לא, הלכתי פה לסנדלר, וממילא כבר נכנסתי אל הרב"... כשסיימו לדבר קם האיש ללכת והכתב סופר מלווהו. "הרב לא צריך לטרוח ללוות אותי", אמר האיש. אך הכתב סופר ענה לו כאיוולתו, ואמר לו: "לא, אני פשוט צריך לצאת לבית הכיסא"...

"ורבקה אמרה אל יעקב בנה לאמר הנה שמעתי את אבי מדבר אל עשו אחי לאמר"
(כ"ז ו') (פניני תורה וחסידות, גליון 41)

על הפסוק "ורבקה אמרה אל יעקב בנה לאמר הנה שמעתי את אבי מדבר אל עשו אחי לאמר", מובא מכמה גדולים פירוש נפלא, וכמדומה לי שכך כתב ג"כ בספר "אוהב ישראל", שכשיצחק אמר לעשו שיביא לו ציד ובשכר זה יזכה בברכותיו כבר חשבו אז היאך להישמר שאם יעלה על לבו של יעקב לקחת את הברכות במרמה לא יעלה הדבר בידו ולכן סיכמו ביניהם שהיות שעשו היה לו לשון גסה וכמו שאמר "יקום אבי", משא"כ יעקב שהיה איש תם יושב אוהלים היה מדבר תמיד בניחותא ובאמירה רכה, וממילא אם יבוא יעקב וירצה לקחת את הברכות, ויעשה את עצמו כמו עשו הרי בוודאי שידבר בלשון גס כלשונו של עשו לכן סיכמו שעשו ידבר הפעם לשונו של יעקב בניחותא, וזה יהיה הסימן ביניהם שאכן עשו הוא.

ולכן כשאמרה רבקה ליעקב שילך לקחת את הברכות אמרה לו שעל אף שהוא ילבש בגדי עשו מ"מ צריך שידבר כלשונו של יעקב, וזהו מה שאמרה תורה "ורבקה אמרה ליעקב בנה לאמר" דהיינו שאמרה לו שעל אף שהוא מתחפש לאחיו עשיו מ"מ שידבר בלשון אמירה רכה, ומדוע "כי הנה שמעתי את אביך מדבר אל עשיו אחיך לאמר", שהיא שמעה את יצחק מצוה לעשיו שידבר בלשון "לאמר" שהוא אמירה רכה. ולכן כשנכנס יעקב ליצחק אמר "הקול קול יעקב והידיים ידי עשו" דהיינו שכל הסימנים מראי שאכן עשו הוא וכפי הסימן שעשו ביניהם וממילא ויברכהו.

"ותקח רבקה את בגדי עשו בנה הגדול וגו' ותלבש את יעקב בנה הקטן" (כז, טו)

מצאנו בעוד מקומות בפרשה שהתורה מדגישה שיעקב הוא הקטן ועשו הוא הגדול. מסביר האדמו"ר מבוסטון שהמציאות היא שתינוק בן יומו הכל שמחים בו, וזקן במושב זקנים עצובים בו. ההבדל ביניהם הוא שלתינוק יש עתיד שיכול לגדול, לעומת הזקן שאין לו כבר עתיד לגדול, וע"כ עשו נקרא בנה הגדול כיון שהוא כבר גמור ואין לו עוד עתיד לגדול, אבל יעקב הוא בנה הקטן שיש לו עוד עתיד גדול עד למאוד, והוא גדל כל הזמן.

יעקב לקח הברכה בלבוש עשו (כז טו) (זאת התורה - בשם מהרי"ד מבעלזא זי"ע)

פעם בא איזה נגיד גדול להרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע, שהיה לבוש בלבוש מודרני, וברצות הצדיק לעורר לו על ענין זה בדברי נועם, כדי שלא להעליב אותו, אמר בדרך צחות, לתת טעם מדוע הנגידיים הגדולים בעם דרכם להיות לבושים בלבוש גויים, וכך אמר: הנה יעקב אבינו קיבל ברכות עולם הזה מיצחק אבינו 'ויתן לך הא-לקים מטל השמים ומשמני הארץ ורוב דגן ותירוש', וכאשר קיבל ברכות אלו הוא היה לבוש בבגדי עשו, כדי שלא יכירו אביו, ומכיוון שיעקב אבינו קיבל את ברכות העוה"ז בהיותו לבוש בבגדי עשו, הנה זה גרם שהעשירים הגדולים שזכו לברכות אלו, אף הם לבושים לפעמים בלבוש שדומה ללבושו של עשו.

ותקח רבקה את בגדי עשו בנה הגדול... ותלבש את יעקב בנה הקטן (כז,טו) (אשר לורבר)

יעקב ועשו תאומים היו. מדוע אפוא הכתוב קורא לעשו 'הבן הגדול', וליעקב 'הבן הקטן'? על שאלה זו מצאנו תשובה נפלאה של הרבי מזוהל זצ"ל, תשובה מאלפת ומעודדת, והוא הסבירה במשל. ילד ראה שהוריו מודאגים. מה קרה? סבא נפל ונחבל. ביום השני החמיר מצבו של הסב וכוחותיו עזבוהו. ביום השלישי עלה חומו, והרופא אף הוא היה מודאג. ביום הרביעי חדל הסב לדבר, ובבית שררה אווירת נכאים קודרת. לפתע החל הנכד לבכות בכי תמרורים, שהדהד שבעתים בדממה העצובה. חרדו אליו כלם ושאלו: "מה קרה, מדוע תבכה? "איך לא אבכה", קרא הילד, "ואני חושש לחייו של אחי הקטן. גם הוא נופל כשהוא מתחיל ללכת. גם הוא חולה ויש לו חם, וגם הוא אינו מדבר... "צחקו הכל ומהרו להרגיעו: "לא, בכך אין כלום. ילד קטן נופל בלכתו עד שהוא גדל ולומד לצעד. ואם חולה במחלת ילדות, יבריא ויתחסן. ואם אינו מדבר, אל דאגה, עוד ילמד להגות מלים".

זה ההבדל בין הגוי - עשו - 'הבן הגדול' לבין היהודי, יעקב, 'הבן הקטן'. עשו הוא בגדר "גדול", שאם נכרים בו סימני מחלה, השחתת מדות ועוות מעשים, אין כל תקוה שירפא מהם, וירדדוהו עד לאבדנו. אבל יעקב, משול הוא לבן הקטן, שגם אם יש בו חסרונות, גם אם יש בו עוונות, הוא יגדל וירפא מהם, יתבגר ויתחסן, ישוב בתשובה ויטיב את דרכו. יתקרב אל בוראו ויחסה בצלו.

קורא יצחק אבינו לבנו לעשו, ומבקש ממנו להשחז את סכינו כדרישת ההלכה, "חדד סכינך ושחט יפה שלא תאכילני נבלה", "וצודה לי מן ההפקר, ולא מן הגזל". אזהרה אחר אזהרה. ועשו שומע, והולך "לצוד ציד להביא". כתב רש"י, מהו "להביא"? שאם לא ימצא ציד, יביא מן הגזל. ורבותינו אמרו, שהיה בדעתו של אותו רשע שאם לא יזדמן לפניו צבי, יביא לאביו בשר כלב. יאכיל את אביו הצדיק בשר פגלים. וכך עשה לבסוף: "מצא כלב אחד, והרגו, והכין ממנו תבשיל" (תרגום יונתן כז-לא). שמו שמים, תצלינה האזנים. אבל "אין הקדוש ברוך הוא מביא תקלה לצדיקים" (חלין ה:), ויצחק אוכל מסעודתו הכשרה למהדרין של יעקב אבינו.

רבותינו בעלי התוספות ז"ל כותבים (גיטין ז.), שכלל זה, שאין הקדוש ברוך הוא מביא תקלה לצדיקים, אמור במיוחד לעניין מאכלות אסורים. ומדוע? משום שכישלון בהם הוא גנאי מיוחד. משום שמאכל אסור הוא טמא ומשקץ, מטמם את הנשמה, מאוס ודחוי. ובגיליון תוספות הרא"ש (חלין ה:) הסמיכו לכך את הכתוב "לא יאנה לצדיק כל און" (משלי יב-כא), 'כל און' בגימטרייה 'אכל טמא'.

אבותינו ואמותינו הקפידו כל כך על טהרת השולחן, על כשרות מהדרת. כל רב בישראל יכול היה לאכל על שלחנם בלי פקפוק, בלי חשש. מי העלה כלל בדעתו אפשרות של אכילת נבלות וטרפות, חלילה, שלא לדבר על בשר חזיר, אוי לאזנים שכך שומעות, לעיניים שכך רואות. אבל יש יהודים טובים, נפלאים, שומרי תורה ומצוות, המקפידים על כשרות, ולא

יעלה בדעתם להתגאל בבשר פגלים, חלילה. אך מוכנים הם 'לקנות מנה' בדוכן שמתנוסס מעליו שלט "כשר"; מוכנים לקנות במכולת מוצר שכתוב עליו "כשר"; להיכנס למסעדה כזו, בלי לשאלו 'מי ערב כאן לכשרות?'. הרי את כספי לא הייתי מפקיד בידי, ואת נשמתו אפקיד?! ואם מציד הוא בכתב הכשר כל שהוא, האם זה הכשר אמין, האם יש לגוף המכשיר די פקחים להשגיח השגחה מהימנה, האם המשגיחים עושים מלאכתם באמונה?

פעם דברו בתקשורת על מכת העלמות מסתורית של כלבים בכרכים הגדולים. שאלו בעלת כלב שנעלם להרגשתה. "מה אמר לכם", ענתה, "כשאני עוברת ליד חנות לממכר שוארמה, אני שואלת את עצמי אם אין זה בשר הכלב שלי" ... מזעזע, אין כל ספק, אך מעורר מחשבה.

הניסיון של יעקב [מכתב מאליהו ח"ג עמ' קנ"ה]

כל מדה באה אל שלמותה רק כשאדם עומד בניסיון של הפכה. שלמות הקדושה היא דווקא באכילה לשם שמים ושלמות האמונה והביטחון נבחנה בעמידה בניסיון הגדול של בזעת אפיך תאכל לחם. בזה מתיישבת קושיא גדולה המתעוררת כשמתבוננים במידתו במעשיו וניסיונותיו של יעקב אבינו ע"ה, הלא הוא הוכתר בתורה הקדושה בתואר איש תם וכבעל מדת האמת בשלמותה תיתן אמת ליעקב, ואם כן למה הוצרך כמה פעמים בחייו להשתמש לכאורה במידת הערמה? כך מצינו בבכורה ובברכות 'ויעקבני זה פעמים' ואחר כך בהתעסקו עם לבן בעניין המקלות וגם אמר על עצמו אם לרמאות הוא בא, גם אני אחיו ברמאות. אך לפי מה שביארנו לעיל העניין ברור, כי יעקב אבינו בא לידי שלמות מדת האמת רק על ידי זה שמן השמים זימנו לו ניסיונות של מעשים שמפאת צורתם החיצונית היו נראים כהפך האמת. הוא עמד בניסיונות אלה והתגבר על השפעת הצורה החיצונית ועשה את המעשים ההם בכוונה טהורה רק למען האמת ולשם עבודת השי"ת. על ידי ניצחונות נפשיים אלה טיפח את מדת האמת שלו עד תומה עד אשר זכה בשיא שלמותה שאין יד אדם משיגה כמתנת שמים תיתן אמת ליעקב לו ולזרעו לדורותיו. שארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב.

קל יעקב (כז כב) (עלון דעה)

מדרש (איכה זוטא): "הקל קול יעקב והידיים ידי עשו", כל זמן שקולו של יעקב מצפצף בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, אין הידיים ידי עשו שולטות בה, וכל זמן שאין קולו של יעקב מצפצף בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, הידיים ידי עשו". ולכאורה לפי משמעות לשון הפסוק יש להבין שבזמן שהקול קול יעקב, אז הידיים ידי עשו?

תירץ הגר"א: הפסוק נכתב בתורה בכתוב חסר: "הקל קול יעקב, והידיים ידי עשו", המילה "הקל" מלשון הקלה, והכוונה - אם קול יעקב נחלש בבתי כנסיות/מדרשות, תפילות ללא כוונה, ולימוד ללא קול, אז עשו יכול להתגבר עלינו ח"ו. אבל שמתפללי ולומדי בהתלהבות ושמחה, אז אין ידי עשו יכולות להזיק לישראל

'ולא הכירו ויברכהו' (כז כג) (תפארת שמשון - להג"ר שמשון פינקוס זצ"ל, עמ' רפד)

לכאורה אינו מובן כלל, שהרי כיון שראה כאן יצחק סתירה, ומפורש כתיב 'ולא הכירו', א"כ למה ברכו, וכי כך עושים 'ולא הכירו ויברכהו', והרי אפשר לקרוא לאחד מבני הבית לברר מי זה.

ביאור העניין נראה כפשוטו, יצחק אבינו אמר כך, הרי הקול של יעקב והידיים של עשו, ואני לא מכיר מי זה, אבל למען האמת אין בזה נפקא מינה כלל, וכי יש לי דעה את מי לברך את מי שהקב"ה שם כאן, אותו צריך לברך, שכן זו הייתה מידתו של יצחק 'יראת שמים' היינו ההתבטלות הגמורה לרצון ה' יתברך.

ראה ריח בני (פרפראות פאר-תולדות)

כתיב (בראשית כ"ז כ"ז) ויגש וישק לו וירח את ריח בגדיו ויברכהו ויאמר, ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה', וקשה, כיצד ניתן לראות ריח, ואפשר לפרש, עפ"י הידוע, ומבואר, (מבואר ביותר בספר הברית חלק א' מאמר ט"ו נפש חיה - פרק א'), שכאשר חסר לאדם חוש מסוים, אזי שאר החושים מתחזקים מכח החוש החסר, וז"ל שם, ועל כן תועיל הסרת חוש אחד לחזק חוש אחר, והסומא ישמע ממרחק יותר, ע"כ, ומכיוון ויצחק היה סגי נהור, ואין לו את חוש הראיה. על זה הוא אמר, שמכח הראיה שחסרה לו, חוש הריח שלו, היה חזק יותר, וזהו ראה ריח בני. שבכח הראיה, הרגיש חזק יותר בחוש הריח.

"ויהי אך יצוא יצא יעקב מאת פני יצחק אביו ועשו אחיו בא מצידו" (כז, ל) (וקראת לשבת עונג, גליון 274)

לימוד גדול אנו לומדים מפסוק זה - אמר הצדיק רבי מנחם מנדל מקוצק - שבשעה שהקדושה מסתלקת מבני ישראל, מיד משתדלים כוחות הטומאה לתפוס את מקומם...

יעקב מסמל את הקדושה והטהרה ואילו עשיו מסמל את הרוע והטומאה, והדבר מרומז בפסוק: "ויהי אך יצוא יצא יעקב", מיד: "ועשו אחיו בא". משום כך - סיים הרבי - במוצאי שבת, כאשר קדושת השבת מסתלקת ומתחילים ימי החול, משתדלים הכוחות החיצוניים לתפוס את המקום, ולכן תקנו רבותינו לומר אז את פסוקי "ויתן לך", היא הברכה שברך יצחק את יעקב ומסוגלים לשמירה לבניו.

"ויחרד יצחק חרדה גדולה עד מאד" (כז, לג) (והגדת)

למה חרד יצחק, אמר: שמא עוון יש בי, שברכתי קטן לפני גדול ושניתי סדר היחס. התחיל עשיו מצווק: "הכי קרא שמו יעקב, ויעקבני זה פעמים" אמר לו אביו: מה עשה לך? אמר לו: "את בכורתי לקח, והנה עתה לקח ברכתי". אמר: בכך הייתי מצר וחרד, שמא עברתי על שורת הדין. עכשיו לבכור ברכתי, "גם ברוך יהיה" (רש"י כז, לו)

מי מסוגל להבין את עשיו - בא מן השדה והוא עייף, וחומד את נזיד העדשים. כשהוא מתבקש לשלם תמורתו בבכורה, החל לחרף ולגדף את העבודה שבבכורים (בראשית רבה

סג, יג) וצחק צחוק גדול על אחיו התמים, שמחשיב את הבכורה ומוכן לתת תמורתה נזיד עדשים (שם יד). וכעת, שיעקב אבינו השתמש בזכות הבכורה לקבל את הברכות, מתמרמר הוא על 'רמאותו'... אבל כזה הוא הטבע האנושי -

שמעתי מעשה בדיין ירא שמים, אבל ממה חיים. ייקח שוחד. אבל אסור, החליט לקחת בשנוי. לתובע ייחד את הנעל הימנית, ולנתבע את הנעל השמאלית. לפני הדין היה מחליף את נעליו בנעלים שבחדר המבוא, לראות באיזו מהן תכריך שטרות. ואם בשתיהן, איזו מפריעה יותר להליכה. יום אחד תחב רגליו, והימנית בקושי נכנסה. מצא סימוכין למכביר להצדיק את התביעה, ופרכות לכתות גרסת הנתבע. לאשרו, מעולם לא נכשל, תמיד נתן הצד הצודק את השוחד. יצא התובע וכל תאוותו בידו, והדיין צלע החוצה וחלץ את החפיסה מנעלו, והנה היא תכריך ניירות בעלמא. "איזו שחיתות" רטן. "איזו רמאות!" אין אמון בבני אדם...

זהו שאמרו, שאין האדם רואה נגעי עצמו. הוא נוטל שוחד, ומעייניו ברמאות הזולת...

גם ברוך יהיה (כ"ז- ל"ג) (סיפורי צדיקים, עלון 129)

הרה"ק רבי מנחם מענדל מפרעמישלאן זיע"א מתלמידי הבעל שם טוב הקדוש זיע"א, נסע לראות כיצד מנהיג הרה"ק המגיד הגדול ממעזריטש זיע"א את עדת החסידים. מסיבה כלשהי החליט להסתיר את זהותו וביקש ממשרתו שיקרא לו ברוך. בבואם למעזריטש נכנסו לקבל ברכה מהמגיד, כשראה המגיד את האורח אורו פניו, והוא קידם אותו ברכה "שלום עליכם רבי מנחם מענדל מפרעמישלאן". שמו של אדוני הוא "ברוך" הזדרז לתקן המשרת. חיוך קל עלה על פני המגיד והוא השיב: כולם מכנים אותי המגיד הגדול, וכי עלה בדעתך שהמגיד הגדול לא ירגיש שרבי מנחם מענדל מפרעמישלאן מתכנן לבוא לבקרו? וסיים ואמר: אמרת שברוך שמו, א"כ אברך אותו ש"גם ברוך יהיה".

"ויעקבני זה פעמיים" (כז לו) ("דברי יוסף" פירושים על "אשת חיל")

חכם רבי משה, ראב"ד יזד, היה ידוע בכינוי מולא אגבבא, מגדולי רבני פרס, היה תלמיד מובהק לגאון רבי עבדאללה סומך. פעם ביקש מולא אגבבא להקל את נטל המיסים שהטיל השלטון על קהילת יזד. נסע לעיר הבירה. נכנס לספר, לסדר עצמו לפני השלטון. כאשר רכן עליו הספר לעשות מלאכתו הרגיש טיפות חמות זולגות על קודקודו ... ראה את הספר בוכה. שאלו לסיבת הדבר סיפר שיהודי טהרן צפויים לגזירת גירוש.

וזה שארע. יהודי אחד התאסלם וביקש לשאת חן בעיני אדוניו החדשים. הלך לראש הדת, 'חווגת אל איסלם' וגילה את אוזנו: 'דע לך היהודים שונאים אתכם שנאת מוות. הם משננים את המאמר "טוב שבגויים הרוג", דמם של הגויים מותר להם'.

חרה אפו של חווג'ת אל איסלם, והכריז שאם בתוך שבוע לא יסבירו חכמי הייחוד את הפתגם יגורשו מטהרן ורכושם יוחרם. איש לא העז ללכת, ויהודי טהרן מתכוננים לצאת

לגלות מרה. אמר מולא אגבבא: 'הסר דאגה מלבך. לך ואמור לראשי הקהל כי אני מוכן להתייצב ולהפיס דעתו של חווג'ת אל איסלם. אם אצליח טוב. ואם לא, אמרו שבאתי מעצמי ואיני מייצג אתכם...'.

שמח הספר לבשורה ורץ להודיע זאת למשרדי הקהילה... שלח מולא אגבבא להודיע לראשי המוסלמים כי ברצונו לבוא לבית חווג'ת אל איסלם, ומבקש שהמסומד יהיה נוכח במקום.

עלה מולא אגבבא ל'חווג'ת אל איסלם'. כשעבר על פני המסומד הפטיר "שם רשעים ירקב". פתח בדברים: 'ידוע הוא שכל דבר שיש ליהודים יש למוסלמים דוגמתו. לנו יש צומות, לכם יש רמדאן. לנו יש חגים, גם לכם יש. לנו יש בית כנסת, לכם מסגד. לנו יש תורה, לכם יש קוראן. רק דבר אחד מבדיל בינינו, כאשר היה לנו בית מקדש הייתה ליהודים רשות לדון אנשים ולחייבם ארבע מיתות בית דין, אך עתה לאחר החורבן ניטלה מאתנו סמכות חשובה זו, ואילו אצלכם סמכות זו שרירה וקיימת. חווג'ת אל איסלם הנהן בראשו בהסכמה ואמר: 'אכן כן ידבר'. סיים מולא אגבבא: זוהי כוונת המאמר "טוב שבגויים", היתרון הטוב שלהם עלינו הוא הרוג שיש בידם רשות להרוג ולנו אין. אורו עיניו של חווג'ת אל איסלם לשמע ההסבר המשכנע. הוא נזף במסומד, הודה למולא אגבבא את שהעמידו על האמת, והגזירה על יהודי טהרן בטלה.

יקרבו ימי אבל אבי ואהר'ת את יעקב אחי (כז, מא) (הרב יעקב חן)

לכאורה לשון אבל הוא תמוה שהיה לפסוק לכתוב ימי פטירת אבי שאז יוכל עשיו להרוג את יעקב? ותירץ בעל הכלי יקר כי כל זמן שיעקב היה עוסק בלימודו היה עשיו יודע שיש מלאך ששומר ומגן עליו שלא יוכלו להזיק לו, אך מרגע שיקרבו ימי אבל יצחק הרי יעקב יהיה אבל שכידוע אסור בלימוד התורה וממילא יוכל להורגו.

יקרבו ימי אבל אבי (כז, מא)

יום אחד פרצה בבית המדרש של בריסק מחלוקת בין שני אבלים "אומרי קדיש" שכל אחד מהם רצה לעבור לפני התיבה כרגיל... והגיעו הדברים עד כדי מכות וזוב דם, בינתיים הגיע לבית המדרש 'רבי יושה בער', ובראותו את הנעשה ובשמעו בשל מה פרצה המריבה נזף בשניהם, הנה עכשיו פנה רבי יושה בער אל הקהל, ואמר: מחזור לי פשוטו של הפסוק, "יקרבו ימי אבל אבי ואהר'ת את יעקב אחי" לכאורה הרי מוקשה הדבר, מפני מה היה עשו צריך לדחות את הדבר ימים רבים כל כך? וכי לא יכול ברנש כעשו לסדר את חשבונו עם יעקב בו במקום? אלא כידוע עשו בשאלותיו ששאל את אביו "היאך מעשרין את התבן" העמיד עשו כל הזמן פנים של ירא שמים כביכול, ולפיכך בחר בימים של "ימי אבל אבי" שהם הימים הטובים ביותר לפתוח בהם במחלוקת, למשל, על התפילה לפני התיבה, להתפלל לפני העמוד ולומר קדיש. יעקב רצה לעבור לפני התיבה, ועשו רצה לעבור לפני התיבה, ויהיה מקום לתגרה לצעקות להרמת ידיים וייוצרו שני צדדים, במבוכה הזאת

ייהרג יעקב ויהיו עוד כאלה שיצדיקו את עשו שרצה לזכות את אביו בעולם הבא ורדף אחרי מצוה... זאת ההזדמנות הנוחה ביותר כדי להתחשבן ולהתנפל על אח ...

העולם אומרים בדרך צחות שעשיו עשה חשבון שאם יהרוג את יעקב כעת, יצטרך לומר קדיש בנפרד על יעקב ולאחמ"כ כשאביו ימות יצטרך לומר עוד פעם קדיש, לכן העדיף לחכות לאבל אביו ולומר קדיש על שתיים בבת אחת...

מה מסתתר מאחרי הייסורים? למה הם באים? (כז, מ) (אברהם לוי)

וַיֹּאמֶר עֲשׂו אֶל אָבִיו... בְּרַכְנִי גַם אֲנִי אָבִי... וַיַּעַן יִצְחָק אָבִיו וַיֹּאמֶר אֵלָיו: הֲנָה מְשַׁמְנִי הָאָרֶץ יְהִי מוֹשְׁבֶךָ... וְעַל חֲרָבְךָ תַחֲיֶה, וְאֵת אֲחִיךָ תַעֲבֹד, וְהָיָה כְּאֲשֶׁר תִּרְיֹד וּפְרַקְתָּ עָלוּ מֵעַל צְוֹאֲרֶךָ (כ"ז ל"ח - מ').

רבים וטובים ומתוקים וחמודים טרודים ועסוקים בשאלה מאוד רגישה וסבוכה, ואינם יודעים שהתשובה לשאלתם מאוד פשוטה. מה כוונת המשורר החזן והפייטן? על מה הרעש והקצף וכל הבלגן? כל יהודי עם ראש בריא ושכל טרי - מאמין בכל ליבו בתורת משה, ואינו מפקפק בה כלל. אלא שלפעמים יצר הרע מעורר לאדם כל מיני קושיות וספקות, ובאמצעותם הוא חפץ לכבוש את האדם ולהדיחו מדרך המלך. אחת הקושיות שהיצר מנסה להפיל בהם את היהודי המאמין, זו הקושיה הבאה:

התורה וספרות חז"ל מלאים במשפטים כבירים אשר מתארים את רחמי ה' המרובים, ולמען הבלטת העניין נציין מספר דוגמאות לכך: אל רחום וחנון (שמות ל"ד ו') טוב ה' לכל (תהילים קמ"ה ט') רחמיו על כל מעשיו (שם) ברוך מרחם על הבריות (מתוך "ברוך שאמר") הוא מטיב לנו (מתוך "ברכת המזון"). כמובן שהאדם היהודי מאמין בדברים אלו בכל ליבו, ואין לו ספק שה' טוב לכל - ושרחמיו על כל מעשיו. אלא שיצר הרע בא לאדם ולוחש לו באוזן: מוישה, אתה בטוח שה' טוב לכל? אז למה הנדבן והבעל חסד הגדול מהבניין ממול נהיה עני? מדוע פלוני מעוכב שידוכין כבר עשרות שנים? כיצד יתכן שאישה נפטרת בגיל צעיר? האין זה סותר את היסוד של "טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו"? האם השאלות הללו לא מתנגשים עם המשפט "ברוך מרחם על הבריות"? מוישה שומע את קושיית היצר ולא יודע את התשובה עליה, ומצבו הרוחני מתערער ומתדרדר ומתקרר. מי יכול לעזור למוישה לצאת מהסבך הזה? מהי התשובה לקושיית יצר הרע הנ"ל?

את סגנון השאלה הזו, אנו רואים גם בפרשת השבוע: היכן? יצחק אבינו מבקש מעשיו בנו לעשות לו מטעמים. רבקה שומעת ברוח הקודש את הבקשה (תרגום יונתן כ"ז ה') ומבקשת מיעקב להכין ליצחק מטעמים ולהקדים את עשיו, ולזכות בברכות. יעקב עושה כדברי אמו ומקבל את הברכות ויוצא מהבית, ומי נכנס אחריו? עשיו. עשיו מגיש לאביו את האוכל שהכין - שהיה בעצם בשר של כלב על האש (תרגום יונתן כ"ז ל"א), ולפתע נודע לו שיעקב הקדים אותו ונטל את הברכות. עשיו צועק ובוכה שלושה בכיות (מדרש פליאה כ"ז ל"ח) ומזיל מעיניו שלושה דמעות (מדרש תהלים פ'), ומתחנן ליצחק אביו שיארגן גם לו איזו ברכה. ואיזו ברכה מברך יצחק את עשיו? ... על חֲרָבְךָ תַחֲיֶה, וְאֵת אֲחִיךָ

תַּעֲבֹד, וְהָיָה כַּאֲשֶׁר תִּרְיָד וּפְרִקֶתָּ עָלוּ מֵעַל צְוֹאֲרֶךְךָ. באמצעות הברכה הזו נתן יצחק לעשיו את הכלי של "על חֲרָבְךָ תִּחְיֶה" ואת הכלי של "וְאֵת אֶחֱיֶךָ תַּעֲבֹד", ומאותו רגע - כל פעם שיעקב וזרעו מתרפים מלימוד התורה ופורקים מעליהם את עול המצוות, יש רשות לעשיו להכות ולרצוח ולרדות בעם ישראל, ולהקיז את דמם כמים ללא רחמים.

והשאלה נשאלת: יצחק אבינו! כיצד הנך נותן לעשיו ברכה שתגרום בעתיד לצער ויגון לזרעו של יעקב? איה רחמיך על יעקב? ואם יבוא אדם ויטען שזה מחמת שיעקב כעס על יעקב שלכאורה נהג שלא כשורה - ונטל הברכות שלא כדין, יידע אדם זה שהוא טועה בחשיבתו! מדוע? חז"ל האריכו לבאר לנו שיעקב פעל כשורה ונטל את הברכות על פי דין - ומשמים הסכימו עמו בכל המהלך שעשה. שהרי הברכות נועדו לבכור, ויעקב הרי קנה את הבכורה. אפילו המלאכים סייעו ליעקב והביאו לו יין מגן עדן (תרגום יונתן כ"ז כ"ה), כמו כן ריח גן עדן בא עמו כשנכנס לאביו (רש"י כ"ז כ"ז), בנוסף לזה בורא עולם עשה שמבגדי יעקב ינדוף ריח נעים של קטורת (תרגום יונתן כ"ז כ"ז), וכל זה מלמדנו שמשמים הסכימו עם יעקב בכל המהלך, ואפילו עזרו לו להצליח לקבל את הברכות.

כאן המקור לציין שגם מה שיעקב אמר "אנוכי עשיו בכורך", לפי האמת זה ממש כך - ואין בדבריו שום שקר. מדוע? מבואר בספרים הקדושים שיעקב כבש את מקומו של עשיו בעולם העליון והפך להיות בחינת "עשיו" ואכמ"ל (אוצ"ח שער הארות ז"ן פרק ב), וממילא יעקב הוא עשיו - והוא גם הבכור שהרי קנה את הבכורה. ואת כל זה ידע גם יצחק - ולכן הוא לא כעס על יעקב, וגם לאחר שנודע לו שיעקב בא במרמה [בתחבולה] ונטל את הברכות, הוא לא חזר בו מהברכות - אלא אמר עליו "גַם בְּרֹחַ יְהוָה" (רש"י כ"ז ל"ג). לא רק זה, אלא גם בסוף הפרשה אנו מגלים שיעקב אוהב את יעקב והוא בירכו שוב פעם (כ"ח ד). כעת השאלה מתעצמת: אם יצחק באמת לא כועס על יעקב, מדוע הוא מברך את עשיו בברכה שהיא קללה ליעקב - ונותן לעשיו כוחות להכות ולרצוח ביעקב וזרעו אם יסורו מדרך ה' ? איה רחמי יצחק על בנו יעקב? התשובה לשאלה זו פשוטה מאוד, והיא בעצם גם התשובה לקושייתו של מושיה "איה רחמי ה' על בניו". אך בטרם נענה את התשובה, נבהיר ונצהיר: על "רגש" אין תירוצים, ומי שמקפיא את השכל ומפעיל רגש - אי אפשר לענות לו, משום שהרגש אוטם אותו מלבחון את הדברים בשכל קר וישר. אך מי שמחפש את האמת ומקפיא את הרגש ובוחן את הדברים עם "שכל בריא", רואה כאן מהלך פשוט והגון וראוי, וכדלהלן:

מעשה באדם שהיה לו בן יחיד. האב אהב את בנו אהבת נפש והרעיף עליו חום ואהבה עד אין קץ, וכמו כל אבא הגון - עוד מקטנות חינך האב את בנו לבטיחות וזהירות. לא לשחק באש, לא לגעת בחשמל, לא לרדת לכביש... יום אחד עובר האבא ברחוב, והנה הוא רואה את בנו יחידו עומד במרכז הכביש, ולעברו דוהרת משאית. בשנייה האחרונה הצליח האב להושיט את ידו ולתפוס בעורף בנו ולמשוך אותו אל המדרכה, ולהצילו. אלא שכתוצאה מאותה משיכה נחבט הנער במדרכה, אפו זב דם, והוא הוזקק לטיפול רפואי. הילד הקטן נלקח לבית החולים וקיבל את הטיפול הנחוץ, ותוך כדי שהוא שוכב במיטה

עלו בראשו קושיות עצומות על אביו - וכעס גדול פקד אותו: כיצד יתכן שאבא שלי הפריע לי ליהנות ולטייל בכביש כלבבי? מדוע הוא משך אותי בכוח והפיל אותי על המדרכה ופצע אותי? איה רחמיו הרבים עלי? בעוד הילד שוכב על המיטה בבית החולים ומהרהר בקושיות אלו, הגיעו בני המשפחה לבקרו. ולפתע קורה הלוא יאומן!!! האימא, הסבתא, הדודים, כולם ניגשים לאביו ומשבחים אותו על רחמיו הרבים, ועל מסירותו העזה לבנו. הילד הקט לא יכל לסבול את הצביעות הזו, והוא שאל את הסובבים בקול רעש גדול: לאיש הזה אתם קוראים אבא טוב ורחמן? הרי הוא התאכזר עלי והפיל אותי ופצע את אפי והוציא לי דם, והביא עלי סבל רב. האין זה מעיד שהוא לא אדם רחמן ולא איש חסד? האם מצבי כעת והפציעה שלי אינם מראים שאבא שונא אותי עד מאוד? חייכו הסובבים איש לרעהו והבינו שהילד הקטן לא קורה נכון את המפה, והם החלו להסביר לו את הנתונים בצורה שיוכל להבין ולעכל: דע לך ילדון מתוק שרכב הפוגע באדם, עלול לגרום לו לאסון גדול - ואף לגדוע את חייו. משום כך אביך שאוהב אותך וחפץ בטובתך, ציווה עליך מקטנות ללכת רק במדרכה - ולא לרדת לכביש. אלא שאתה לא התעניינת בציוויו וירדת לכביש ומולך הגיע משאית, וכפסע היה בינך ובין המוות. אך נס ארע לך שאביך ראה את המצב הזה בדקה האפס, ופעל להצלתך. אלא שמחמת שהזמן היה קצר והסכנה הייתה עזה, לא היה לאביך שהות להושיט יד עדינה ולהעלות אותך למדרכה לאט ובִּפְרָכּוֹת, והוא נאלץ להזדרז ולמשוך אותך בגסות לכיוון המדרכה.

ילד חמוד, בא נסכם את הדברים: א) ירדת לכביש והכנסת את עצמך לסכנה ואביך נאלץ לבצע בך "תוכנת חילוץ", ואתה האשם היחיד בכל העניין. שהרי אם היית שומע למצוות אביך ולא יורד לכביש, היית ניצל מכל המערבולת הזו. ב) פעולת ההצלה של אביך מעידה שהוא אוהב אותך אהבת נפש, וחפץ הוא בטובתך עד מאוד. ג) דע לך שכל הצער שנגרם לך והחבלה שנחבלת, ציערו את אביך לא פחות ממה שציערו אותך.

הסיפור הזה הוא התשובה לשאלות שהזכרנו מקודם, בבחינת משל ונמשל: האבא - הוא בורא עולם * הילד היחיד - זה עם ישראל * האבא ציווה את בנו שלא ללכת בכביש ולא ליגע בחשמל וכו' - בורא עולם ציווה אותנו כל מיני מצוות * הילד ירד לכביש והייתה סכנה לחייו - האדם עשה עבירה והייתה סכנה לחייו הרוחניים * האבא משך את הילד למדרכה בכוח ובגסות - הבורא מושך את האדם לתשובה על ידי ייסורים * האבא אהב את הילד גם בזמן שסבל התייסר - הבורא אוהב אותנו גם בזמן שמעניש אותנו * כאב לאבא שהילד סובל - גם לה" כואב שיהודי נענש (כמבואר במדרש בשמות רבה ב' ה').

כעת הכל מובן... באמת ה' טוב לכל... רחמיו על כל מעשיו... הוא מטיב לנו... לעולם חסדו... ובעצם כל המכות שאנו מקבלים ממנו - אינם מכות של התעללות - אלא מכות של רחמים אשר נועדו להציל אותנו "מתאונה רוחנית וריסוק נצחי", ומטרתם לגרום לנו לשוב חזרה לדרך המלך, דרך התורה והמצוות, בכדי שלא נאבד בעולם הנצח. אלא מה, לא תמיד יש לנו את המשקפיים הנכונות לראות זאת, ובמקום להגיד לה' תודה על כל

מכה - שהרי זו מכה בונה ומצילה, תחת זאת הוא מתפלא ושואל "איה רחמי הבורא". אך מי שיתבונן נכון יצליח להבין שהייסורים הם לטובתו ולמענו.

החשבון הזה מעוגן בתורה בצורה מפרשת. היכן? דוד מלכנו אומר בספר תהילותיו: שְׁבֹטְךָ וּמִשְׁעֲנֶתְךָ הִמָּה יִנְחַמְנִי (תהלים כ"ג ד'). והשאלה נשאלת: זה ש'מִשְׁעֲנֶתְךָ' מנחם את דוד, התמיכה והמשענת שהוא מקבל מהבורא, זה מובן. אך "שְׁבֹטְךָ", המקל המכאיב והצרות והייסורים, הרי הם מכאיבים. וכיצד הם מנחמים? דוד מלמדנו את מה שראינו כעת: הייסורים אינם התעללות חלילה, אלא הם "איתותים" מהבורא שנשתנה וניטיב דרכנו, והם נועדו להציל אותנו מאבדון נצחי. ואין ספק שאם ה' מאותת לנו והוא מעוניין בהצלתנו, הרי זה סימן מובהק שאנו יקרים וחשובים לו. הידיעה הכבירה הזו ניחמה את דוד בכל ייסוריו ותלאותיו שעבר בימי חייו, וממנה הוא שאב עידוד ואושר רב.

כעת גם מובן לנו שהברכה שיצחק ברך את עשיו ואפשר לו לצער את יעקב "בזמן שיעקב יסור מדרך התורה", ברכה זו אינה התעללות ביעקב. אדרבה, ההפך הוא הנכון. משום שהברכה שיצחק ברך את עשיו היא בעצם ברכה מאוד גדולה ליעקב וזרעו. שהרי היא מועילה להם לשוב לתלם ולהינצל משמד רוחני ואסון בעולם הנצח, והאדם היהודי מרוויח מכך המון. הייסורים מכפרים לו על העבר - ומאותתים לו לשנות את ההווה העקום שלו, וגורמים לו שבעתיד - בעולם הבא - הוא יחיה לנצח מתוך עידון רוחני מושלם.

שורה תחתונה, הייסורים שאדם מקבל אינם בעיטה והתעללות בו – אלה לטובתו.

וישטום עשיו את יעקב על הברכה אשר ברכו אביו (כז, מא)

שאלו את רבי יונתן אייבשיץ: מדוע כשיש לאדם שאלה באיסור והיתר הוא רץ לשאול את הרב ומקבל את הפסק בה־כנעה, ואילו בדיני תורה על ממונות, בנוהג שבעולם שהחייב מרגיש תרעומת על פסק הדין. ענה רבי יונתן: כשרב עונה על שאלה של טריפה, אדם ירא שמים מקבל עליו את הדין ומציית. אבל בדין ודברים בין שני אנשים התרעומת היא לא על זה שהוא הפסיד אלא בגלל שהשני הרוויח. לכן כתוב "וישטום עשיו את יעקב" - לא בגלל שהוא לא קיבל את הברכות, אלא בגלל שיעקב קיבל אותן.

"ויתן לך את ברכת אברהם לך ולזרעך אתך לרשתך את ארץ מגוריך אשר נתן אלוקים לאברהם" (כח, ד) (בשם הרב יצחק ד"ן)

היה מעשה באדם עשיר מאוד שקוראים לו מיסטר מן. הגיע לעירו רב גדול שהתרים כסף לשיבות בארץ ישראל. הגיע הרב לביתו של מיסטר מן וביקש תרומה. מיסטר מן העשיר ענה בצורה בוטה "אני לשיבות לא נותן כלום!" למרות הדרישות והפצרות יצא הרב בראש מושפל ומיסטר מן טרק בפניו את הדלת בגסות, אחרי שסגר הציץ מיסטר מן מהעינית של הדלת לראות את פרצופו של הרב איך הוא מגיב לביזיון, ולהפתעתו הוציא הרב פתק רשם דבר מה ושם את הפתק בתוך תיבת הדואר שעל יד הדלת והלך.

פתח מיסטר מן את הדלת וקרא את המכתב ונדהם במכתב כתוב "ויתן לך את ברכת אברהם לך ולזרעך...". אמר בליבו מיסטר מן אני שלחתי אותו מושפל והוא רושם לי ברכות. מיסטר מן רדף מהר אחרי הרב עד שהשיגו וביקש הסבר לעניין הזה. אמר לו הרב: מתי אברהם התברך בכלל הברכות שנאמר: "ובירך ה' את אברהם בכל מכל כל" רק מתי שהוסיף לו אות ה' לשמו שנאמר לא ייקרא שמך עוד אברם אלא אברהם, הוסיף לו את אות ה'. וכן בעזרת השם, הקב"ה יוסיף לך גם את האות ה' שלא ייקרא שמך עוד מיסטר מן אלא "מיסטר המן" הרשע, ששונא תלמידי חכמים. ומי שחושב כמו מיסטר מן ייתן לליבו.

חידון פרשת תולדות

הצג תשובות

1. באילו הקשרים מופיע המספר 40 בפרשה זו? (שתי תשובות)
2. באילו הקשרים נוספים מופיע המספר 40 בחומש בראשית? (5 תשובות)
3. באיזה פסוק בפרשה מופיע רצף של חמישה פעלים?
4. בפרשה זאת מסופר על לידת התאומים יעקב ועשיו. אילו תאומים נוספים מוזכרים בתורה?
5. מי מלבד עשיו מכונה בתנ"ך "אדמוני"?
6. את מי התורה מכנה בכור או בכורה? (10 תשובות - 9 מהן בחומש בראשית)
7. צווארו של מי מוזכר בפרשה זו (2 תשובות)? היכן עוד מוזכר צוואר בספר בראשית? (4 תשובות)
8. מי בוכה בפרשתנו? מי עוד בוכה בחומש בראשית? (8 תשובות)
9. איזה פסוק יחיד בפרשה מזכיר את כל הקשרים המשפחתיים הבאים: סב ונכד, סב ונכדה, אב ובן, דוד ואחיין, בעל ואישה, חם וחתן, ואח ואחות?

תשובות לחידון פרשת תולדות

1. באילו הקשרים מופיע המספר 40 בפרשה זו? (שתי תשובות)
 יצחק נושא את רבקה בגיל 40 (בראשית כה כ). גם עשיו מתחתן בגיל 40 (בראשית כו לד).
2. באילו הקשרים נוספים מופיע המספר 40 בחומש בראשית? (5 תשובות)
 המבול בימיו של נח נמשך 40 יום (בראשית ז יב), ו-40 יום אחרי שהתגלו ראשי ההרים, נח פתח את החלון ושילח את העורב (בראשית ח ו). אברהם שאל את א-לוקים אם הוא יציל את העיר סדום אם יש בה 40 צדיקים (בראשית יח כט). יעקב

שולח לעשיו מתנה שכוללת 40 פרות (בראשית לב טז). יעקב נחנט במשך 40 יום לאחר מותו (בראשית נ ג).

3. באיזה פסוק בפרשה מופיע רצף של חמישה פעלים?

כשעשיו לוקח את נזיד העדשים מיעקב התורה אומרת "ויאכל, וישת, ויקם וילך. ויבז עשיו את הבכורה" (בראשית כה לד).

4. בפרשה זאת מסופר על לידת התאומים יעקב ועשיו. אילו תאומים נוספים מוזכרים בתורה?

הבנים זרח ופרץ שנולדו ליהודה ותמר (בראשית לח כז).

5. מי מלבד עשיו מכונה בתנ"ך "אדמוני"?

כשדויד, המלך לעתיד, פוגש לראשונה את שמואל הנביא, דוד מתואר כ"אדמוני" (שמואל א, טז יב).

6. את מי התורה מכנה בכור או בכורה? (10 תשובות - 9 מהן בחומש בראשית)

האנשים הבאים נקראים בכורים עוץ אחיינו של אברהם (בראשית כב כא); בתו הגדולה של לוט (בראשית יט לא); נביות בנו הראשון של ישמעאל (בראשית כה יג); עשיו (בראשית כז יט); לאה (בראשית כט כו); ראובן (בראשית לה כג); אליפז בנו של עשיו (בראשית לו טו); ער בנו של יהודה (בראשית לח ז); מנשה בנו של יוסף (בראשית מא נא); ונדב בנו של אהרן (במדבר ג ב).

7. צווארו של מי מוזכר בפרשה זו (2 תשובות)? היכן עוד מוזכר צוואר בספר בראשית? (4 תשובות)

צווארו של יעקב מוזכר כשאימו עוטה עליו עור גדיי עיזים (בראשית כז טז). יצחק מזכיר בברכתו את צווארו של עשיו (בראשית כז מ). בבראשית לג ד, עשיו בוכה על צווארו של יעקב. בבראשית מו כט, יוסף בוכה על צווארי יעקב כשהם נפגשים לאחר 22 שנות פירוד. בבראשית מא מב, פרעה שם רביד זהב על צווארו של יוסף, כשהוא ממנה אותו לתפקיד המשנה למלך מצרים. בבראשית מה יד, בנימין בוכה על צווארו של יוסף עם התגלותו של יוסף לאחיו.

8. מי בוכה בפרשתנו? מי עוד בוכה בחומש בראשית? (8 תשובות)

עשיו בוכה כשהוא מגלה שיעקב קיבל את הברכות (בראשית כז לח). במקומות אחרים בחומש בראשית: הגר בכתה כשהיא חשבה שישמעאל עומד למות (כא טז). אברהם בוכה על פטירתה של שרה (כג ב). יעקב בוכה כשהוא פוגש את רחל (כט יא). יעקב ועשיו בוכים כשהם נפגשים (לג ד). יעקב בוכה על מותו לכאורה של יוסף (לז לה). יוסף בוכה כשהוא פוגש שוב את אביו יעקב במצרים (מו כט) (על פי

הרמב"ן, יעקב הוא שבכה בראותו את יוסף). יוסף ובנימין בוכים כשכל האחים מתאחדים שוב במצרים (מה יד-טו). יוסף בוכה כשיעקב נפטר (נ א).

9. איזה פסוק יחיד בפרשה מזכיר את כל הקשרים המשפחתיים הבאים: סב ונכד, סב ונכדה, אב ובן, דוד ואחין, בעל ואישה, חם וחתן, ואח ואחות?

הפסוק האחרון בפרשה (בראשית כח ט) כולל את הקרובים הבאים סב ונכדו – אברהם ועשיו; סב ונכדתו – אברהם ומחלת; אב ובנו – אברהם וישמעאל; דוד ואחין – ישמעאל ועשיו; בעל ואישה – עשיו ומחלת; חם וחתן – ישמעאל ועשיו; אח ואחות – נביות ומחלת.

חידון א'-ב' לפרשת תולדות

- א. למי היה דומה יצחק?*
- ב. את מה מכר עשו ליעקב תמורת קערה של עדשים?
- ג. בת כמה הייתה רבקה כשנשאה ליצחק?*
- ד. איזהו טובה ה' מבקש שמישהו מבני ישראל יעשה כדי שלא ימשיכו לבזות את שמו בבית [הפטרה] "יסגור _____"
- ה. המילה עתר היא מלשון? *
- ז. איזה דבר ששיך לאברהם העדיפו אנשי גרר יותר מכספו וזהבו של אבימלך?*
- ח. מה לא פסק מעל שולחנם של אנטונינוס ורבי?*
- ט. יצחק בירך את יעקב בגשמים, באילו מילים אמר זאת?
- י. את איזה מהבנים אהבה רבקה יותר מהשני?
- כ. מה שנים היו יצחק ורבקה נשואים עד שנולדו התאומים?
- ל. איך מופיעה המילה "מלכות" בלשון התורה?*
- מ. בן כמה היה יצחק כשהתחתן עם רבקה?
- נ. להיכן הלך יצחק לגור אחרי שאבימלך ביקש ממנו לעזוב את גרר?
- ס. בן כמה שנים היה יצחק כשנולדו לו יעקב ועשו [רבקה בת כ"ג]?
- ע. למה נחשב יצחק – ובגלל תואר זה לא רצה לקחת לו שפחה?*
- פ. מהיכן באה רבקה אשת יצחק?
- צ. חיבור של שני שוורים נקרא?*
- ק. פי כמה תבואה, ממה שאמדו תושבי הארץ, הפיקה הארץ בעבור יצחק?
- ר. בגלל מה רצה יעקב לרדת לגור למצרים?
- ש. לבית המדרש של מי הלכה רבקה כי לשאול את ה'?
- ת. מילה בפרשה שפירושה אחד צדיק ואחד רשע?*

תשובות לחידון א'-ב' לפרשת תולדות

1. אברהם

2. בכורה

3. ג

- 4 דלתים .
- 5 ה הפציר .
- 6 זבל פרדותיו .
- 7 ח חזרת .
- 8 ט טל השמים .
- 9 י יעקב .
- 11 כ .
- 11 ל לאום .
- 12 מ מ .
- 13 נ נחל גרר .
- 14 ס ס .
- 15 ע עולה תמימה .
- 16 פ פדן ארם .
- 17 צ צמד .
- 18 ק ק .
- 19 ר רעב .
- 21 ש שם .
- 21 ת תומם .